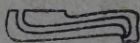

947.43.05

J. Kroders.

**Kā šawilkās mahkonai
pah
Baltijas zeemeem.**

(Aprerejums par 1905. g. brunoto fazelchianos un
zehloņeem kas wīnu ilfauza.)

Rigā, 1908. g.

Apgahdajusi grahmatu apgahdneeziba „SKORPIONS.”

Makiā 25 kap.

J. Kroders.

Kā šawilkās mahkeni

pahr

Baltijas zeemeem

(Apzerejums par 1905. g. brunto fazelšanos un
zehloneem, kas wiku issauza).

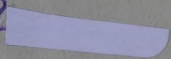
Rigā, 1908. g.

== „SKORPIONA” apgahdibā. ==

KATALOGS

PSR ZINĀTŅU AKADEMIJAS
FUNDAMENTĀLĀ
LATVIJAS BIBLIOTEKA
dib.
1524 g.

~~M-2-8-88~~

Drufats pec J. Krutimta, Riga, Sumoroma esla Nr. 44.

Riga, 1908. g.

"SKORPIONA" apdarbiba.

Kà šawilkàs mahloni pahr Baltijas zeemeem.

Bagahjuichà gadu šintena šejchdejmita-
jos gados Widsemé tifa eeweštas jo leelas
reformas: 1). muišchu ihpašchneeki pahrdewa
„par dšintu“ atšewiškšas mahjas uš „brihwa
lihguma“ pamata; 2). pagaštos eeweda ob-
ligatorišku pirmmahzibu, preeškš kam buhweja
šatrà pagaštà šewiškšas školas ehšas un 3).
eeweda pagašta pašchwaldibu. Ar šchàm re-
formam lepojàs Baltijas muišchneežiba, pee-
šawinadama no un zaur wižàm šew „kulturas
tregeru“ nopelnus un šlawu. Ša mehs uš
šchàm reformam škatamees tikai no ahrpušes
un pawiršchi, tad newar leegt muišchneežibai
nopelnus pee šcheem darbeem, bet aina top
pawišam žitada, lihdi šo atšedsam preeškš-
šaru un paraugamees aiš kulijem, parauga-
mees leetas pamatos. Regribu šchinī reišē
džiiki un pamatigi ušrahdit wišu šcho reformu
šaanunus: tas jau no weena, otra da-
rits atšewiškšos gadijuntos, gribu teikt tikai
wišpahrigos wilžeenos šahdus wahrduš.

I. Atšewiškšo mahju pahrdošchana uš
„brihwa lihguma“ pamata ir jau wišpahri
pašihštama leeta un ir tadehšt ari šinams, žif

„b r i h w s“ bija ūchis „brihwais lihgums“. Muiūchas ihpaūchneeks weenigais noteiza zenu par Baltijas glušchi ūawado ūemes mehru — dalderi. (Pehdejais naw nekahds noteitts mehrs, bet ir weetam leelaks un weetam mafaks. Muiūchneeki gan ūaka, ka pee ūchā mehra noteitūchanas eūot pamatigi eewehrots ūemes labums, ūeme ūadalita ūchirās no I—IV, bet tas pawiūam neattaiūnojas, jo tagadejā ūemkopiūa peerahda, ka daudsūas weetas tās reiūes ūemakās ūchirās ūeme eenes wairak par tās reiūes augūatās ūchā ras ūemi). Ja ūemneeks=pirzejs eerunajās par ūemus dahrgumu, dabuja ihūu ūpreedumu: ja negribi, buhs zits, tas mafjās ūcho zenu, — un ar ūcho ūpreedumu bija noūlehgts „brihwais lihgums“, jo ūur gan lai eet bijuūchais ūemneeks=rentneeks, tas wiūu dūihui ūeedojis mahjas un ūaimneeziūas kopūchanai?! Buhtu wehl daudsmaf apmeerinajoūchs ūahwoflis, ja ūchis „brihwais lihgums“ apmeerinatos tika ar ūemes zenas noteitūchanu un ūemneekam=pirzejam atdotu b r i h w u ūemi: b r i h w a i leetoūchanai. Bet no kaut kahdas brihwibas ūchāi ūinā naw ne runas. Kad palafamees kaut jeb ūura muiūchas ihpaūchneeka dotu (gan ari no ūemneeka=pirzeja formas dehl parafūtitu — leelako datu gadijumos ar trim ūruūteem parūūtotu) ūemes, jeb mahjas pirūūchanas kontraktu, redūam un atrodam, ka ūchā kontrakta paragrafi mudūchet mudūch no

brihwibas aprobešhojumeem un aisleegumeem. Naw brihw uš ņawas ņemes nedš medit, nedš ruhpnēezibas un tirdšnēezibas eetaišes eerihkot; naw brihw ņawos uhdenos ņwejot; naw ari teešibas peedalitees pee ņawa pašča ņemes pahrwaldišchanas, — tas wišs paleef par muišchneeka priwilegijam lihds ar pašaules ņlawenajām patronata teešibam, zaur kurām pat ņemneeku apšina un wiša garigā dšihwe atdota muišchneeka pahrwaldišchanā. Bet kā ironiška atlihdsiba par wišām ņchām ne-brihwibam ir ņemneeku ņemes pahrmehrigā apfraušchana ar daščadām nodewam un klaušchām. Lai peeminam tikai „teešinas“ lutertizigeem mahzitajeem un ņest reem. ņchkuhtes wišu wišadeem eeredneem par glušchi neezigu atlihdsību (3 ņap. par katru wersti un ņirgu uš preeščhu brauzot); daudš apšpreeštās zekā klauščas, kuras ņemneekem-mahju ihpaščneekem, pehz nodokku inšpektora aprehķina, ir ap dešnit—diwdešnit reišes leelakas, nekā muiščhu ihpaščneekem (ņemneeki wišus zekus labo, bet muišchneeki dod tikai wajadšigo koka materialu). Un waj tad ir pahrdotas jau wišas ņemneeku mahjas? Nebuht ne. Zr wehl daudš pagastu, kur mahjas išdotas uš renti, kur naw pat ne weena mahjas ihpaščneeka. Šcho mahju rentneeku ņtahwoķlis ir wehl behdigaks. Wi-neem japilda wišas nodewas un klauščas tapat, kā mahju ihpaščneekem, bet naw it

nefahdas droſchibas, ka mahjâ warès ilgafi dſihwot. Kontraktus muiſchu ihpaſchneeki dod tſikai uſ feſcheem gadeem un pat nemaſ nedod; kontraktas eewed miſſum daudſ tahdu noteikummu, par furu pahrtahpſchamu war tiſt iſliſtſ no mahjas; rente ſazelta gluſchi neſamehriġâ augſtumâ, beſ rentneeku gribas, jo ir ſche leetoſchana ſpreedums: „ja negribi, buhſ zits, kaſ maſjâs ſcho renti.“ Schee apſtabhki tad ari padarijuſchi rentneeka itahwohki par gluſchi nepaneſammu un wiſas rentes ſaimneejibas par paſlihduſcham. Tſikai tà gluſchi pawirſchi nowehrojot jau no ahreenes ween war iſſchſirt rentes mahjas: ehkaſ noplſhjuſchaſ un neaptoptaſ; ap mahjam wiſſ ſails, beſ augtu koku dahrſeem, beſ ziteem tokeem; ſemkopiba wehl deeſgan nolaiſta, ar maſ labojumeem. Saunumu pawairo wehl ſemes ſadaliſchana daſchadâs ſchſirâs, ar daſchadâm teeſibam: te ir data ſemneeku jeb klauiſchu ſemes, kura pa leelakai daikai pahrdota, data kopejâs jeb kwota ſemes, kura retâs weetâs pahrdota, bet pa leelakai daikai uſ rentes iſdota. Schâm abâm ſemes ſchſiram uſliſtſas wiſas nodewaſ un klauiſchaſ, pee kam pehdejâ ſemes ſchſira ir muiſchneeka brihwâ rihzibâ. Beſ ſchâm diwam ſchſiram ir wehl no wiſam klauiſcham brihwâ muiſchaſ ſeme, kaſ peeſchſirta muiſchâm un uſ kuraſ daudſâs weetâs eerihkotas ari atſewiſchkaſ mahjaſ, kaſ wiſas lihdi ſchim wehl ir rentes

mahjas. Schee rentneeki ir pilnigā muišchneeka rihzibā, daudfās weetās wehl ūpeesti pildit klaušchas un daščadas muišchneeka eedomas. Bet leels, ja ne wišu leelakais launums pee ūchahdas agraro apstahkku nofahrtoščanas ir tas, ka zaur to radita leela besemes ūemneeku ūchēira, kuras wišai noūpeesto ūtahwofli muišchneeki-leelgruntneeki negrib, un ūemneeki-mašgruntneeki un rentneeki toti apūpeestā ekonomiškā ūtahwofla deht newar labot. Zaur to rodas daudš ūadurimes un daudš launumu.

II. Paģašta ūkolas zehla katrā paģaštā, preeūch kam muišchneeki dahwaja gan gabalims ūemes, no 3—15 puhrweetam leelus, gan materialu un pat ari naudu ehku buhwei. Tas wišs ūkan jauki, tiš ka par nelaimi eejauktas diūonanzes un pat diūharmonija. Muišchneeki par ūchām „leeliūkajām dahwanam“ paturejuūchi ūew teeūibu, pee ūkolotaja wehleūchanas dot noteižēja balūi un pee ūkolu uūtureūchanas nenemt tahkaf nekahdu dalibu, kaut gan muišchas ūtrahdneeku behrni jo leelā ūkaitā apmekleja paģašta ūkolas. Muišchas ūkolas ir leels retums. Tad wehl ūewiūchi eewehrojams tas apūtahkliš, ka paģaūtu ūkolas, ar reteem iūnehmumeem, ūabuhwetas muišchneekam peederigu k r o g u tuwumā, zaur ko frogu rente pazehluūees daudš augūtak parteem materialeem „labumeem“, kuras muiūchu iūpaūchneeki dewiūchi paģaūteem ūkolu

eerihkojchanai. Paſcheem pagaſteem atlikuſi
tikai teeſiba ſkolu uſturet un nemt pilnigu
ahſita dalibu pee ſkolotaja wehleſchanaſ, jo
galiga ſkolotaja iſwehleſchana zaur noteikto
ſemiſchko apſtiprinaſchanu, peekrita muiſchnee-
ſteem un wimu rofaſ puiſcheem — Intertizi-
geem mahzitajeem, tapat ari ſkolas un ſkolo-
taju „uſraudjiba“ un pahrwaldiſchana. Dadeht
naw nekahds brihnumſ, ka mahzibu gaita un
wiſa iſglichtiba ſkolas tika wirſita tikai muiſch-
neefteem patihkama gaita un noſrahſa, kaſ
pamatigu un derigu kauſchu iſglichtibu newiſ
weizinaja, bet gan koti kawewa. Pehdejo
darija ari ſkolu weids, ka winaſ bija un
wehl ir konfeſionalaſ, bet ne tautas ſkolas.

Zr koti daudſ tahdu ſkolu, kur tikai iſcha
apſtahkka labad bija uſlikti nodoktu maſja-
tajeem jo leeli nodokti ſkolu uſtureſchanai,
bet ſkolas un ſkolotaji tomehr
zeeta truhtumu. Beem. Laurupes pa-
gaſta, Rigas aprinkti, bija pawijant 300 no-
doktu maſjataji. No teem gandrihſ puſe
Intertizigu, puſe pareiſtizigu. Schim maſja-
jam puhlitim bij jauſtur diwaſ konfeſionalaſ
pagaiſta ſkolas! Warat eedomatees, ziſ labi
war apgahdat ſkolu un ſkolotaju 150 no-
doktu maſjataji, leelako daſu — r o k p e t n i !
Mana ilggadeſa darbiba pagaiſta paſchwal-
diba mani mahzija, ka wiſpahrigu kauſchu
iſglichtiba buhtu daudſ, daudſ tahkaſ tikuſi,
ja muiſchneeki nebuhtu paſtahwejuſchi uſ kon-

feſionalo ſkolu eerihkoſchanu, bet ja tuhlin paſchâ ſ a h k u m â buhtu eerihkotas tautas ſkolas, kopeji — ta preekſch lutertizigeem, kâ ari pareiſtizigeem behrneem, mahzot atſe-wiſchki tikai tizibas mahzibu (kam tahda at-raſtos par wajadſigu). Wiſi iſdewumi, wiſi mahzibas lihdsjekli un mahzibas ſpehki buhtu konzentreti weenâ ſkolâ un ta ſtrahdatu ar daudſ labafeem parahkumeem, nekâ tagad daliti. Atkriſtu daudſ diwkahrteju iſdewumu pee ehku. buhwefchanas un uſtureſchanas, pee mahzibas lihdsjeklu, eegahdaſchanas kaſ atkal pawairotu ſkolas matrialos lihdsjeklus un ta pazeltu ſkolu apgahdaſchanu; atkriſtu ſkolneeku ſadaliſchana wairatâs nodatâs, jo tad diwi ſkolotaji ſtrahdatu tikai ar trim nodakam (kurpretim tagad par diwam ſkolam un diweem ſkolotajeem ir ſeſchas nodatâs), un taſ atkal tikai weizimatu iſglichtibu. Dizibas mahzibu mahziſchanai waretu peekemt weenu ſkolotaju pareiſtizigu, otru lutertizigu.

III. Pagaiſtu paſchwaldiba bija tikai wahrda pehž un uſ papira. Pehž 1886. g. liſuma gan pagaiſtam dota — „uſ papira“ — teeſiba, p a t ſ t a h w i g i ſpreeſt par ſawâm ſaimneeziſkâm wajadſibam, bet ſchi patſtahwiba pawiſam atnemtâ ar teem diweem noteiku-meem, ka — pirmkahrt, wiſi pagaiſta weetneeku ſpreedumi triju deenu laiikâ norakſtâ japeejuhta nuiſchas adminiſtrazijai, reſp. nuiſchas ihpaſchneeſam un otrkahrt, wiſa

pagasta rihziba padota muišchneeka — draudjes teefas preefšchfehdetaja pahriinafchanā (draudjes teefas preefšchfehdetajus wareja wehlet tika no muišchneeku fchfiras). Schee noteikumi tika no muišchneekem tik pamatigi ispilditi, ka pagasteem nebij eefpehjamis patstahwigi rihkotees ar šowu šaimneezibu. Za ween kahdā pagastā pamanija patstahwigaku un noteiktaku darbibu, kura nešafkaneja ar muišchneeku politiifakeem ufkateem, tuhlin bija šina draudjes teefas preefšchfehdetajam, fchim barom otram rofas puifim, un tad šaktās leelā „klaberjaktis“ pehz tā „jaunlatweefcha“ jeb „nihilišta“, kas pagastā fchahdas patstahwigas idejas isplata. Weegli ari katrreiz tahdus atrada, jo „kwefšchu“ jau nekur netruhfka, un fchā zilweka deenas bij fšaititas, isehda no weetas un isdjina no pagasta, ne-
taupot pat wisnegehligakos lihdselkus. Tamdeht wiša iniziatiwe tika pamatigi apšpeešta un lai tā neefaknotos, rihkojās fchahdi: kad nahza pagasta amata wihru wehlefchana pehz notezejuifcheem trim gadeem, rihkojās dašchadi šinu šawahzeji par isredsetajeem kandidateem. Lihdsi ko šawahktās šinas rahdijs, ka pagastos teežas wehlet ka,du muišchneeku partijai preztigu kandidatu, pehdejais tika nomelnots uš breesnigako pagastā un fewiifhki pee pagasta amata wihru apštiprinataja — draudjes teefas preefšchfehdetaja. Repeetika ar to ween, pašchi wehletaji tika dašchadi mulfinati un

pat ušpirkti gan ar dašchadeem apšolijumeem, gan ar reebigo peedjirdišchanu. Ja tomehr tahds pagasts nepadewās wišam ūcham intrigam un eewehleja muišchneekam nepatihkamu kandidatu pagasta amata, ihiti par pagasta wezako, tad pehdejais ūawā amata laika tika wišadi gan no muišchneeka, bet ihiti no wiņa rokas puišcha — draudses teetas preekšchjedetaja, neewats un ūodits pat ar areštu — par itin neko. Zaur to godigajeem un freetnajeem pagasta eedšihwotajeem pagasta amata wiħru leeta tā apreebās, ka neweens wairs newehlejās buht par tahdu un tapeħz nahza pee darbibas pa leelakai dakai neapšinigi un nopirkami zilwezini, no kam pašchwaldibas leeta daudš, daudš zeeta, bet pašchi ūchā apstahkta raditaji — muišchneeki — nehina no tam matrialus denunzešchanai par latweešcheem, ka tee neešot politiški attihšiti, kapeħz wiņeem newarot atkaut plašchaku pašchwaldibu, bet wišeem japaleefot muišchneeku wadišchanā.

Šchahdi riħkojās ne tikai ar teešchajeem pagasta amata wiħreem, bet ari ar peenemtajeem — pagasta ūkolotaju un pagasta rakštweedi. Pee katras ūcho pehdejo amata wiħru wehlešchanas muišchneeki zentās dabut ūew patihkamu kandidatu. Ja tas pagasta enerģiškakas uštahšchanās deħš neišdewās, tad notika ūcho amatu wiħru, ūewiškki pagasta rakštweešcha „apstrahdašchana“. Wišpirmais muišchneeku darbs bija, mehginat nopirk

jauno darbineeku. Reisdewās ūchi nekāuniba, tad nahza denunzēšana, un pagasta darbineeks tika wišadi wajats, lihdsi ko wina dšihwītā ūaruhgtinaja, ka daudzos gadījumos wājataji ūawu mehrki ūašneedja. Pehdejos gadu dešmitos jo eezenits denunzēšanas lihdsēklis bija — politiskā platforma. Tā lihst wājaja pagasta energiskos darbineekus, lai apšpeestu apšinas pazēšanu pagastā, bet lihdsi ar to ūmagi nošpeeda atšewiškās ūainneezibas nosares ar to pašču noluhku.

Pagasti ir ūakrahjušchi jo prahwas ūumas tā ūauktā „ušturas kapitala“ no pahrdotās magāšinas labibas, bet wiša brihwaka rihziba ar ūcho kapitalu pagastam pilnigi aišleegta, war leetot tikai prozentus pagasta nešpehjneeku uštūrešanai. Pašcha kapitāla leetošana atklauta tikai wišpahriga bada gadījumos, kā noteikts Baltijas general-gubernatora rihkojumos no 1848 g. Ir ūaprotams, kad tajā laikā, kur ūemkopiba bij toti wahja pehž trihs lauku ūistēmas, no lopkopibas neko nešinaja, dšēlžēka un zitu ūatikšmes lihdsēktu nebija, — pagasteem pawehleja un tos pešpeeda kraht kapitalus „nebaltām deenam“ un tos nodot „drošchās kromā“ jeb „muischneeku bankās glabašanā uš prozenteem“ bet pawišam neattaišnojama ūchahda pēšpēschana tagadejā laikā. Tagad ūainneeziskā ūinā wišs zitadi, daudz labojees: pagasteem pašcheem drošchās krediteestahdes, kuras ūchos

pagasta kapitalus waretu leetot ar jo leelu iwehtibu pagasta ſaimneezifko apſtahkku pazelſchanai. Bet ja tas neteef atkauts, par ko ruhpiġi gahdā muhju muiſchneeki, tad tam atkal tīfai politiſki aprehkinatais noluhks — zif eeipehjams noſpeeſt ſaimneezifku uſplauſichanu pagastā un zaur to apturet apjinas pazelſchanos. Tam paſcham noluhkam kalpo wehl tas apſtahkks, ko jau pee ſkolam peemineju, — ka pagasta ehkas buhwetas wiſur uſ muiſchneeku ſemes un tuwu pee muiſcham peederigeem frogeent, no kam pehdejo rente daudi weetās ſazehluſees diw- un wehl wairak ſahrtigi. (Alderkaſu pag., Nigas apr., par muiſchas „Kapa frogu“ maſſaja, eekams tur nebija ſlaht pagasta nams, 350 rbl. rentes gadā, bet lihdi ko 1882. g. uſzehla ſlaht par ſahdeem 200—300 ſoteem pagasta mahju, rente pazehlās uſ 700 rubkeem gadā un wehl wehlaſ, ap 1890. g. — uſ 1000 rbl.) Jau ſchis apſtahkks ween apgahſch wiſas brehtas par „kulturtregerifmu“ un ſpilgti rahda muiſchneeku i h ſ t o s n o l u h k u s — noſpeeſt zif un kà war pagasta ſauſchu paſchapiſmu, lai jo ilgaki un droſchaki pehdejos waretu daſchadi ſalpinat un iſſuhkt. Zr tahds maſs gaiſmas ſtarinſch pagastu paſchwaldibas liſkums no 1866. g., § 8 otra peeſihme, fur ſazits, ka „atſewiſchlas ſchkiras war ſapulzetees pagasta mahjā ar pagasta wezafā atkauju, ſawu wajadſibu apjpreeſcha-

nai", bet ir ūchis ūtarinūch palizis glūūchi tunūchš. Tahdā zelā, luhk, ir bijis eeūpeh-
 jans runat ar waldibu par ūarwām wajasdi-
 bam, bet ka ūchahda teeūcha ūarunaschanās
 (gan tīfai zaur garlaizigu ūarafūtiūchanos) war
 atklatht daudū, daudū nepatihkamas weetejās
 buhūchanas par „augstakās“ ūchūiras — muisch-
 neeku un wīnu rofas puishu darbibu, ūchis
 zelūch tīka ruhpiigi aiūkrustots, iūtulkojot zaur
 daudseem „zirkulareem“ wīnu paūchwaldibas
 likumu tā, kā beū „uūraugu eeūtahdes“ (agraf
 draudūes teeūšas preeūūchjehdetaja, tagad
 komiūara) atklausas naw brihw pagaūta
 eedūihwotajeem pulzetees pagaūta mahjā.
 Un atkarigajeem pagaūtu wezakeem ūchahdi
 noteikumi un tulkojumi bij pamatīgi jae-
 wehro, jo zītadi — ū o d s un atk a l
 ū o d s. Ka ūchāi ūinā rihkojas tahdā gara,
 peerahda ūekoūchš ūakts: 1903. g. februara
 mehneūi Rīgas Latw. Beedr. Semkopibas
 Nodaka aizinaja uū ūapulzi ūemkopibas beed-
 ribu delegatus un wīnus laukūaimneeziabas
 weizinatajus daschadu jo ūwarīgu ūaimneeziūtu
 jautajumu apūpreeūchanai. Eš biju ūewiūchi
 aizinats uū ūcho ūapulzi dot atūīnu par paga-
 ūtos paūtahwoūcho labibas magasiņu derīgumu
 jeb nederīgumu. Uūaizīnajumu paūlausīju un
 nolāūīju jo plaūchu pahūūatu, dibīnātu uū
 teeūcheem dateem par Alderkaja pagaūta maga-
 siņu, ūurā pamatīgi aprahdiju, ka labibas
 magasiņas tagadejā laikā atnes pagaūtam

tikai saudejumus un deesgan leelus, tapat domaju, ari nahkotnē tos atnešis. (Schismans darbs bija par pamatu valdības pagaidu noteikumiem par pagastu magāstības labības pārdošanai). Pehz tam šchāi šapulzē ašrahdiju uš „otro landmaršchalu“ — min. pagasta likuma paragrafu un paškaidroju, ka ir peenahzis laiks, šahkt šcho likuma noteikumu isleetot dšihwē un zaur wimu teešchi šarunatees ar waldibu, ihsti tapeh3, ka ihstais landmaršchals, kà pagahjiba jo gaischi peerahdijuse, ne a i s t a h w w i š u š c h à s j e m e s e e d s i h w o t a j u i n t e r e š e s un zita zekā naw, par furu waretu ar waldibu teešchi šatifiktees un par šawān wajasdšibam pahrrunat, lai panahktu wajasdšigās reformas. Schis mans uš likuma pamatotais ašrahdijums bija šteidšigi ween no wahzu awisem, šewišchi „Nigaiše Rundschau“, glušchi iskeh mots un nošaukts par manām subjektivām domām. Drihi peh3 tam dabuju rahjeenu ari no šemneeku leetu komišara Trampedacha par to, ka ar „tahdān leetam“ nodarbojotees un laudis mušinot uš preekšneezibas nezeenišchānu. Dā ir škaidra aina, kas rahda, uš šureeni mušju fugis top štuhrets . . .

Augšchā aprahditos un wehl daudš zitos „kulturas tregeru“ raditajos šaunumos šlehpjas tee pamati, šapeh3 Widšemes šemneeki drihi ween peh3 šchām „leelajām“ reformām

šahka wispahri un wišur runat un špreest
par „fungu“ netaišnibam, šahka taišit šleh-
dšeenus, ka tikai „fungi“ wainigi pee šem-
neeku nošpeestā bešteešibu štahwoška.

*

*

*

Mana darba gaita mani eeweda pagaštu
pašchwaldibā. Papreekšch štrahdaju kà pagasta
školotajs trihs gadus Behršones draudšē,
Lauteres un Grošdones pagastos. Pa šcho
laiķu šagatawojos uš pagasta školotaja ekša-
menu, kuru noliku 1880. gadā pee Walfas
pagasta školotaju šeminara kà ekšternš, Šchāi
pašchā gadā eestahjos par školotaju Weešeenas
pagastā, Weešteenas draudšē. Weešeenas pa-
pašts ihšti mašs, tikai ar šahdām 17 mahjam,
šapehž mani ušaižinaja ušneuntees ari pag.
raštwēšcha peenahkumus, kam es ari peekritu.
Školu walde u. z. bija ar to meerā un es
tapu par pagasta raštwēdi apriša mehnešī
1882. g. Duhlin pašchā šahkumā dabuju
eepašihtees ar šemneeku domam par „fungu“
netaišnibam. Šchajā, 1882. g. Baltijas
augštakās administrāzijas un teešas eestahdes
rewideja šenators Manošejns. Šemneeki tad
dabuja teešibu, eefneegt rewidentam luhgu-
mus par šawām wajadšibam. Šašauza pa-

gaitu šapulzes deht apšpreeššanās šajā
tā svarīgā momentā. (Šai gadījumā pa-
gaitu šapulzem, kā pats par sevi šaprotams,
„aisleegumu“ nebija.) Tajās nu dabu-
dirdet pamatīgās semneeku domas, kā viņi
pee mahju pahrdoiššanās „par dšimtu“ ir
peekrahpti zaur pahrleezīgi augstām zenām,
teešibu aprobešošānu, pahrleezīgi nešameh-
rīgu nodošku un klaušchu ušlīšchānu u. t. t.;
kā tāsnības nav lihds šchim eēšpehjamš bijs
dabuht, jo „fungi“ bijušchi wišur preešchā ar
šawu gudribu un matrialo waru un ka tagad
nu reiš semneeki warešhot pašchā waldibai
teešchā zeta išteikt wišas šawas wajadības,
furu apmeerinašchānu no waldibas ari da-
bušhot. Šchahdā garā tad ari jastahdija
katrs pagāšs šawu luhgumu pehz no Dīgas
Latw. Beedr. ištrahdata paranga. Bet tam
tika šuhititi ari daudš privati luhgumi no
atšewiškām personām par nepareišu išlī-
šchānu no tehwu tehwu eēšoptām mahjam,
par semes gabalu atnemšchānu un peewe-
nošchānu muišchās semei, par dašchadām pat-
waribām no „fungu“ pušes u. t. t. Wišos
luhgumos bij zaurredšama wehlešchānās, lai
tiktu reformetas školās un pašchwaldiba un
nokahrtots šareschgitais un glušchi nepareiši
eēšahrtotais agrarjautajums. Bet šchi sem-
neeku wehlešchānās bij muišchneēkem tik ne-
patihkama, ka tuhlin atkal šadšihwē šajuta
wīnu waru, kas tika parahdita dašchadās

M-2-8-88

mariazijās. Semneeki gan gaidija ar pazētibu uš waldibas gahdibu, bet tā nahza lehni, loti lehni, kapeh3 semneeki jau šahka atkal aifdomās nemt „fungus“, ka tee waldibu kamejot pee reformu iſweſchanas Baltijā. Pee nahza aſtondeſmito gadu beigās un lihdi ar to ari reformas, tik pawiſam zitadā garā, kahdā semneeki tās gaidija. Skola un teeſas gan tika atnemtās muiſchneeku marai, bet nodotās atkal waldibas eezelsteem eeredneem — muiſchneekem. Zinahza tee paſchi wehſchi, tik zitā kullitē, daudi ſliktakā zaur to, ka weetejā waloda bija waj galigi iſdſihita no ſcham eeſtahdem. Adminiſtrazijas eeſtahſchu pahr-labojumi, ar semneeku leetu komiſaru eeweſchanu, paſchas leetas, paſchwaldibas, nelaboja, jo ſchee komiſari bija atkal gandrihi wiſi muiſchneeki. Bet paſchu ſwarigako leetu, agrarjautajumu, atſtahja beſ kahdeem pahr-groſijumeem un no tam semneekos palika tā pati tiziba, ka „fungi“ kà waldijuſchi, tā waldis par wiſam leetam, ja ne teeſchi, tad aplinkus. Schee peedſihwojumi bija ruhgti, bet semneeki neſaudeja zeribu uš waldibu. Wini zereja ſtarp kreemu tautibas eeredneem atraſt t a i ſ n i g a k u s zilwefus, kuri beſparteji ſki iſpehtis Baltijas aſtahkſus un par teem dos ſinas waldibai. Schahdā pahrleezibā semneeki joprojam zentās zik un kur tik eeſpehjamis uſrahdit „fungu“ padaritās pretlikumibas un patwaribas, kuras bija

ġajtopamas uġ iġġatratra ġoġa, lai ġaur to ġluġtu pee reġormam.

Pa ġġo laiġu eġ oġtobra mehneġġ 1883. ġ. atġġabġu ġawu paġaġta ġġolotaja un rakġġtweġġġa weetu Weeġġeenâ un ar 1. ġanuari 1884. ġ. atnahġu uġ Keiġpeneġġ paġaġtu, ġigae apr., Madleenae dr. par paġaġta rakġġtwedi. No tureenae 1. martâ tai paġġġhâ ġadâ ġahġu iġpildit rakġġtweġġġa peenahġumue ari Aderġġaġa paġaġtâ, tai paġġġhâ draudġġ, uġ ġureeni ġaligi pahrgahġu 23. aprili 1884. ġ. Te eġ no-dġġihwoġu, rakġġtweġġġa peenahġumue iġpildidams, wiġu ġawu ġannibaġ laiġu, liġdġ 1. majam 1905. ġ.

Wiġâ ġawâ darbibaġ laiġâ, waeae briġġġġoġ, iġġġi ġweġtdeenae, dġġihwi peedaliġoġ beedribu dġġihwê un to ġiġ ġpeġhdams weiġġinaju. Ta Behrġoneġ draudġġ 1878. ġ. peedaliġoġ pee tureenae labdaribaġ beedribaġ dibinaġġġanaġ un darboġoġ tanġ ġâ rakġġtwedis un dalibneekġ dġġeedaġġġanaġ ġori. Pahreedams uġ Aderġġaġu, peedaliġoġ pee beedribu darbibaġ Madleenae draudġġ. Ta uġ manu uġmudinajumu te draudġġe auġtruma ġalâ tifa nodibinata „Aderġġaġae=Platerae=Zaurupeġ labd. beedr.“, ġurâ darboġoġ ġan ġâ waldeġ loġekliġ, rakġġtwedis, teatra wadoneġ un preekġġġġneekġ, ġan ari pee preekġġġlaġġġjumu ġariġġġoġġġanaġ un wadiġġġanaġ. Taġat darboġoġ ari „Aderġġaġae=Menġeġeġ=Platerae laukġġainneeġzibaġ beedribâ“ ġurâ wiġu laiġu biġu par preekġġġneeku.

Tik ilga un plašča darbiba man daudž
 ko rahdija un daudž ko mahzija, — es nahzu
 pee pamatigas pahrleezibas, ka pagasta dar-
 bineekeem ir tikai weens pareisais zekšch:
 „ruhpetečs un gahdat ar wišeem špehkeem
 par pagasta eedšihwotaju — šemneeku iiglih-
 tibas un apšinas pazelšchanu un wimu teešibu
 paplašchinaschanu.“ Echo zeku gahju neatlai-
 digi un nešchaubigi, kapehž nahzu stiprā ša-
 duršmē ar to šchkiru, kurai nepatihk šemneeku
 labklahjibas pazelšchana, — nahzu šaduršmē
 ar muišchneekeem un wimu rofas puišche.m.

Pagasta šapulžēs un beedribās štrahda-
 dams pahrleezinajos, ka šemneeki meerigā
 gaitā meklē teešchus zekus pee waldibas, lai
 jo drihšat kluhtu pee wajadšigām reformam,
 bet lihds ar to šemneeki atšina, ka šchis teešchais
 zekšch no „kungeem“ teek aiškrustots ar da-
 šchadeem nišeem un stikeem, kapehž jazenschas
 katra gadījumā ušrahdit atklatibai wišas
 „kungu“ pretliškumibas. Echo šemneeku pahr-
 leežibu ari es atradu un atšinu par pilnigi
 pareišu, kapehž kehros pee darba pret „kungu“
 netaišnibam. Nestahštišchu par wišu manas
 darbibas gaitu, bet peeminešchu tikai pahrs
 tipiškatos faktus no šchahdam šaduršmem ar
 muišchneekeem un to rofas puišcheem, faktus,
 kas gaišchās krahšās tehlo muhšu baronu
 „ihsto“ goda prahtu, taišnibas mihleštibu,
 kulturās pazelšchanu un „liškumigu“ rihfo-
 šchanos, kurus wini tik beeschi škandinaja.

I. Djiwoju un strahdaju, kà jau teizu, Alderkafas pagastà un ispidiju rakstwešča peenahkumus ari Taurupes pagastà. Behdejais ir mas pagastinšch: 21 eepirktas femneeku mahjas, 7 kwotu femes rentes mahjas un 4 muiščas femes rentes mahjas. Nodokku maksataju bija ap 300, gandrifs uš pušem pareistizigo un lutertizigo. Schim masajam pagastinam bij jaustur diwas skolas, — weena pareistizigeem behrneem, (šchi skola bija šaweenota ar Alderkafà ešošcho pareistizigo bafnizas skolu) un otra lutertizigeem. Tas tik masam pagastinam nebij eespehjams, tandehk šchà pagasta lutertizigee beedri bij peeweenojušchees pee Alderkafas pagasta skolas, kura atrodas šcho abu pagastu widū. Skolà mahzijàs no abeem pagasteem apm. 30—40 behmi pee weena skolotaja. Pagasti ar šcho šawu eefahrtojumu bija koti meerà, jo tà bij eespehjams skolu ušturet zif nebuht peeteekošchà kahrtibà. (Šapeešihmè, kà ari Alderkafas pagasts ir tikai apm. par $\frac{1}{3}$ leelaks par Taurupes pag.) Bet šchis eefahrtojums nepatika Taurupes muiščas ihpašchneekam Ed. von Transehe-Roseneekam, kam par wišam leetam augstaki štahweja wara un zitu isfuhschana. Kad šchis kungs aštondesmito gadu šahkumà bija tizis par III. Rigas draudies teefas preešchfehdetaju un lihdi ar to par pagastu administratoru, wišch weenfahrihi pawehleja, kà Taurupes paga-

ftam jabuhvē pašahwigs pagasta nams kopā ar lutertizigo skolū. Sawu nodomu von Transehe atbalstījis un „muischas partiju“, ka da ap to laiku bij katrā pagastā un tā ari Daurupes pagastā ar toreisejo pagasta wezako G, mahjas ihpašchneeku R. un ta pehznahzeju B. mahjas ihpašchneeku B. preekščgalā. Vai sawu nodomu panahktu sem humanitates un taijnibas mihlestibas šegas, von Transehe aizinajis pee šewis pag. wezako R., wina pehznahzeju B., pag. wezakā weetneeku J. mahjas ihpašchneeku S. un wehl daschus zitus pagastā „ustizamus“ šainneekus (ustrastits no pašcha von Transehe un masa papirina un parastits ar „EvD.“) „Daurupes pagasts atšakas no tām winam peederoščām un Daurupes muiščā eščā eščām ehkam, ka: darbineeku mahjas, ar teešas mahju un magasiņu. Par to Daurupes muišcha šola pagastam: 1). peežas puhrweetas leelu semes gabalu pee muischas šmehdes no M. kroga semes; 2). 700 rbł. naudas un ehkas planu. Pagasts nes ari un preekšču muischas paistu (awises, wehštules un ofižalus rakstus) no muischas un Madleenu — 14 werštes — un atpakaļ, diwi lihdi trihs reises nedekā; un muišcha nem pee skolotaja wehleščanas dalibu tā, ka pagasts iswehl diwus kandidatus, furus stahda preekščā

muischas ihpaſchneekam un tas tad noſaka, furſch lai buhtu pag. ſkolotajs, furſch tad pag. aiſſtahweem jaeewehle galigi par ſkolotaju. Par to muiſcha dod pagaſtam: a). katrà gadà 25 aſis malkas no muiſchas meſcha ehkas apſildišchanai un b). 25 rbk. naudas ſkolotaja algoſchanai." Echo preekſchlikumu dodanis von Tranſehe uſdewis, fà preekſchneeks, pag. wezaſtam R., lai to nododot weetneeku apſpreekſchanai. Behdeja eekſtahdè pahrfwars bija „muiſchas partijai“, tapehž tad ari ſcho preekſchlikumu peenehma.

Duhlin tifa atmehrits ſemes gabals, eedota nauda un ehkas plans, ar zeeſchu pawehli, fà tuhlin jabuhwè pag. nams, jo no draudſes teeſas pag. weetneeku nolehmums apſtiprinats. Tahſat redžige ſaimneeki gan ſtipri tam pretojās, bet beſ panahkumeem. Wini apdraudeti par p r e t o ſ c h a n o s w a l d i b a i, fà ari ziteem daſchadeem draudeem un tapehž bij ſpeeſti kluſet. Wisenergiſkatee tomehr bij palikufchi pee proteſta un rahrgahjuichi pareiſtizibà, tà glahbdamees no denunzeſchanas par „waldibas pretineekeem“. Jaunà ehka uſbuhweta aſtondeſmito gadu ſahkumà un 1882/3 mahzibas gadà peeneents no pagaſta un muiſchas jauns ſkolotajs R. Skolotajam pehž draudſes teeſas un weetejās ſkolu waldes noſazijuma un atkaujās bija japilda ari pag. rakſtweſcha peenahkumi. Tahdà kahrtà zerejuſchi maſinat iſdewumus un nowehrſt

ustraufummu pagastâ. Wišâ ščaj̄ leelajâ šteigâ „leelee“ pagastâ ašštahwji „ašmiršuji“ to wišu wajadšigako leetu — formalu kontraktu par lihgunnu ar muščas ihpašyneeku von Transehe, bet palaidušchees tikai uš augšchâ mineto šhmiti, kuras šaturs eerastits pag. waldeš protokolu grahmata un parastits weenigi no pag. wezaki un pag. weetneeku pulka ložekteem. Pašchu šhmiti gan ari bija paglabajušchi — „tâ“ — kâ paškaidrojušchi tee, kam tâ wara, — „pilnigi drošchs dokuments.“

Bahra gaduš wehłaki G. von Transehe peeuhtijis ar pag. wezako B. pag. weetneekem dehl apštiprinašchanas kontraktu par pagastam preešch lutertizigo školâ dahwato šemi, bet pag. weetneeku pulka ložekti, kuros bijuši daka pareištizigo, atradušchi, ka „šhis kontrakts pawišam nešafkan ar tâ pašcha G. von Transehe ar gšchâ min. šhmiti, pehz kuras jeme un wišs žits dots p r e t p a g a š t a m p e e d e r o š c h â m e h k a m, kapehz no dahwašchanas neešot ne runas; tapehz peedahwato kontraktu atraidijušchi.

Dahdâ štahwofli bija šchi leeta, kad es uššahku šche 1885. g. raštweišcha peenahfumus pildit. Protams, ka ari man, kâ jaunam eefahzejam un pilnigi atkarigam no draudšes teešas preešchjehdetaja gribaš, nebija eešpehjams ščaj̄ leeta kautko grožit; bija janogaida išdewigats laifs un tas ari peenahza.

Dewindešmito gadu šahkumâ, kad par pag. rihzibu un šaimneekošchanu pahršinjaja semneeku leetu komišari, pag. waldeš šanehna no komišara Trampedacha ušdewumu, šagatawot uš pag. waldeš rewifijas laiku atbildes uš dašchadeem jautajumeem. Šchajos jautajumos bij atbilde jadod ari par to, waj pagasteem ir apstiprinati kontrakti par wineem: peederošcheem semes gabaleem. Uš šchâ pamata par mineto Taurupes pag. semes gabalu ušrakštijam plašču atbildi. Šinahkums bija, ka komišars ušdewa gahdat kontraktu. Pagasts papreekšču eeweheleja diwus pilnwarus, L. un W., kureem bija ar G. von Transehe jairunajas un jaweenojas meera zekâ, bet panahkumi bija wahji: von Transehe palika pee tâ, ka semi esot dahwajis preekšč lutertizigo školâs un tikai šchahdu kontraktu esot ar meeru dot un list apstiprinat. Pag. aištahwi, protams, ar to newareja buht meerâ, jo 1). seme un wišs zits bija pirktis par wišam pagastam, — tâ pareistizigeem, kâ lutertizigeem, — peederoščam ehkam un bija wiša pagasta kopihpaščums; 2). jaumbuhweta ehka, kas uš pirktas semes, ari kopigi buhweta no wiša pag. un 3). dahwajumu war dahwatajs katrâ laikâ nemt atpakat par šawu ihpaščumu lihds ar wišam eetaiem, jo dahwajums neteek leetots pee dahwaščanas noteiktam mehrkim. Behdejais apstahklis bija no leela šwara preekšč pag.,

jo bij paredjama lutertizigo školas atkalšawee-
 noščana ar Aderkaša školu — masa školneeku
 škaita un nepeeteekošču materialo lihdsjeku
 dehl, un tahdâ gadijumâ pag. saudetu i semî,
 i usbuhwetâs ehkas. Uf ūcheem pamateem
 von Transehe preekščlikums atkal tika atrai-
 dits un nolemts, zaur teešu peespeest G. von
 Transehe, list apstiprinaš tahdu kontraktu, kas
 pilnigi šaškan ar mineto šihmiti. Mani ee-
 wehleja par pag. pilnvari. Es atkal demu
 tahlas pilnvaru šw. adw. Reinfelda šgm.,
 furam peegahdaju wišus wajadšigos matri-
 alus. Rigas Apgabala Teeša atšina pag.
 prašibu par pareišu, tāpat ari Peterburgas
 Teešu Palata, kura šcho leetu iššpreedušî tikri
 1906. g. pawāšari. Šhis fakts šazehla von
 Transehe dušmas pret mani, jo pehz wina
 domam tikai manis dehl winišch wairs ne-
 warot pagāštâ, rihkotees ar tahdu auto-
 ritati, kâ agraki. To škaidri išteizis von
 Transehe teem diweem augšchâ min. pag.
 pilnwareem — L. un W. — kad pehdejee
 aišgahja pee wina ifrunatees par kontrakta
 dabušchanu meera zetâ. Tad von Transehe,
 pehz pilnwarneeku runas noklausišchanâs, i-
 steizis, ka „pee wišâm nešaškanam starp wina
 un pagāštu, ešot wainigs tikai tagadejais
 rakštwedis, kuršch laudis mušinot un kuhdot
 uš nepaklausišchanu „kungeem.“ Šcho Tran-
 sehe „gudribu“ pilnwaris W. tuhlin apgah-
 ūis, aprahdidams, ka wiša šchi leeta, par šo

tagad esot nešaškanas, šahhta 1882. g. ar minētās von Transehe šihmites išošošanu un viņa pašā, kā draudzes tēfās preekš-šehdetaja, pamehli, buhwet jaunu pag. namu un lutertz. školu, bet ka es te ušahzīs darbību tikai 1885. g. Ja nu šche runajot no šahdas mušinašchanas un kuhdišchanas, tad wārot atteezinat tikai uš šchis leetas šahzejeem, galwenā šahrtā uš pašchu von Transehe, kas wišās nepareišības darijīs un peelaidīs pašchā šahkumā. Zaur šchahdu paškaidrojumu šaruna tikuš tūhlin pahrtraukta un von Transehe, pilns dušmu aišgahjīs prom no wineem. Von Transehe dušmas pret mani pawairoja wehl tas apstahklis, ka es pabalštiju to pagašta beedru domas, kuri šahka prahtot par pilnigu pag. peeweenošchanu Aderkafa pag., lai šaimneežikā šinā labaki waretu paštahwet abi šchee pagašti. Šchis šolis mašinaja von Transehe godšahribu un — tas galwenakais, — eenahkumu, jo tad pee pag. mahjas ešoščā M. frogā deenas bija škaititas, kas ari tēšcham notika, kad 1901. g. Zaurupes pagaštu peeweenojā Aderkafa pagastam.

II. Madleenas lutertizigo draudzes škola bij panihkūš un nokluwuš tāi štahwoški, kad viņā bija tikai „likumigais školneeku škaits,” t. i. no wišās draudzes diwpašjmit školneeku, kureem pehz šahdas agraku laiku inštrukzijās bij peešpeedu šahrtā jaapmeklē draudzes škola

uš pag. rehkina. Weetejās pag. školās, še-
 wiški Mengeles un Plateres, kuras bij
 dimkļāšgas, ušplauka, kapehž šahka pazeltees
 prašibas deht draudšes školu šahwoška uš-
 labošchanas. Panahza to, ka toreisejais ško-
 lotajs R. aišgahja un wina weetā eenahza
 škol. Neulands, bet zaur šho mainu školās
 gaita maš labojās, — Neulands nebija pa-
 tihtams školotajs. R. ari pehž neilga laika
 aišgahja un wina weetā par školotaju eeweh-
 leja Zimšes šeminara audšekni Uhdri. Ar
 šho školotaju un wina darbibu draudse bija
 meerā, kapehž ahtri ween školneeku škaitš
 školā pawairojās neparedšetā daudšumā: no
 apm. 20 školneekem uš 100—150. Šhim
 škaitam nebija weetas wezajā draudšes školās
 ehkā, kapehž radās prašibas deht wezās drau-
 dšes školās pahrbuhwes waj jaunās ehkas
 zelišchanas. Šhis jautajums radija daišcha-
 das šaduršmes ar muišchneekem un wina
 rošas puišheem — šchaš gadijumā ar drau-
 dšes mahžitaju Schröderi. Pag. delegati
 konwentā prašija školās ehkas paplašchina-
 šchanu, bet muišchneeki tam pretojās, pa-
 škaidrodami, ka wini šawus behrnus draudšes
 školā nešuhtišhot, tapehž ešot nepareiši, ka
 ari no wineem prašot peedališchanos pee
 ehkas buhwes (bet to praša lišums) un mah-
 žitajs Schröders atkal kahdā konwenta šehdē,
 štipri uššwehrdams paškaidrojis, ka pehž li-
 kuma draudšes školā jajuhtot dimpadšait

īkolneefi, preefīch fureem wezajā ehkā mitefka ešot pīlnigi deefgan!!! Šchahda muifchneefu un mahžitaja ištufešchanās ſa-
zehla draudšē leelu ſaſchutumū. Konwenta
pagafūtu delegati dabuja no ſaweem pagafteem
ītipri noteiftus aiſrahdijumus, lai zenīčas
noīpreefī draudīes īkolas ehkā pahrbuhwi.
Nodoms tīka daſchadi kawets, gan ar kon-
wenta kōti retu ſaſautīchanu, gan ar īchā
jantajuma atliſīchanu uſ nahkoīchu ſehdi.
Tatīchu beidsot, 1899. g. konwents tāiſija
īpreedumu, kā draudīes īkolas ehkā japahr-
buhwē pehž no ſemneefu delegateem pagata-
wota plana. Tagad baſnīzas preefīchneefam,
kā konwenta īpreedumu iſpilditajam, bij tīkai
jarihkojas pehž (īkuma noteifumeem: 1). ja-
ſaſtahda aprehkīns par nandu, buhwmaterialu
un ſtrahdneefu deenam, kaš buhtu wajadīgas;
2). aprehkīns janodod konwenta apītiprina-
ſchanai ar preefīchlikumu, lai konwents no-
īpreefīch kašdu zenu praīš no ſaimneefēem par
katru ſtrahdneeka deemu tāi gadījuma, ja
kašds pagafš wehlaš deenas ſamaſſat naudā,
kašda teeſiba ſaimneefēem ir pehž īkuma;
3). jauſaizina pag. waldeš, lai leef ſaimnee-
feem apīpreefī, waj doš ſtrahdneefuš, waj
maſſaš no konwenta noīpreefīto zenu par dee-
nam; 4). jaišdod meīſtaram buhwē; 5). kon-
wenta īpreedumi par paīchu buhwi un par
aprehkīna apītiprinaſchanu, lihds ar paīchu
aprehkīnu un ſaimneefu īpreedumeem japee-

ūh̄ta gubernas waldei apstiprinaſchanai un
 6). peh̄z apstiprinaſchanas gubernas waldē
 japeedſen no muiſcham wiſi naudas iſdewumi
 un wiſs wajadſigais buhwmaterials, iſnemot
 ſalmus preekſch junta, ja tahdu taiſa no
 ſalmeem (jehkulas) un pagastu ſaimne-
 keem jaleek peeweſt wiſs buhwmaterials un
 dot ſtrahdneekus waj ſamaſat naudu, ja tā
 ſaimneeki noſpreeduſchi. Diſ ſkaidri zaur li-
 kumu noteikta ſahrtiba, ſahda jarihkojas pee
 lutertizigo draudſes ehku buhwes. Bet ſchis
 likuma noteikums pawiſam nepatiht muh̄u
 baroneem un wimu roſas puiſcheem, ſapeh̄z
 uhdens teek ſajaukts, lai tikai aiſturetu iſ-
 glihtibas iſplatiſchanu un ſazeltu juſas, lai
 waretu breht par ſemneeku muſinaſchanu un
 dumpi. To zih̄tigi ween darija Madleenes
 draudſes preekſchneeks H. un wina lihdsbeedri.
 Kad konwents bija noſpreedis draudſes ſkolas
 ehkas pahrbuhwi, baſnizas preekſchneeks H.
 neſa tahkat nedarija. Pagahja wiſs gads
 ſad atkal konwenta delegatus aizinaja uſ
 ſpreeſchanu par draudſes ſkolas ehkas pahr-
 buhwi. Tagad no von H. nahzis tahds
 preekſchlikums, ka pagasti lai uſnemtos puſi
 no wiſeem iſdewumeem pee ehkas pahr-
 buhwes (tuwafi neko nepaſkaidrojot), pee ſam
 Keipenes pag. rakſtwedis Sch. (konwenta de-
 legats) iſteizis ka iſdewumi leeli nebuſchot,
 apm. 15—20 ſap. no ſatra nodoktu maſa-
 taja. Konwenta delegati, pamatigi likuma

nejinadami, likušchees apmahnitees no ūchah-
das wilinoūchas ainas, ka par tik lehtu maūju
tiks pee ūkolas ehkas pahrbuhwes, weenfahr-
ūchi tizejuūchi „kungeem“ un to domu beed-
rim Sch. un ari noūpreeduūchi, ka „pagasteem
(protofolā naw wis ūazits: „wiūeem nodokku
maūjatajeem“) jamakūa puūe no wiūeem ehkas
pahrbuhwes iūdewumeem.“ Schis ūpreedums
ir pretlikumigs un gubernas walde to
nefad neapūtiprinatu, bet tapeh3 von S. bija
iūdomajis niūi, — „pataiūit ūcho ūpre-
dumu par brihuu lihguumu ar
pagaūta ūaimneekem.“ Wiūich ar
leeliūchku „preekūchraūtu“ uūdewa pagaūtu we-
zaūeem, ūaūaukt lutertizigo ūaimneeku ūapulzes
un likt tām apūpreest: 1) apūtiprinat kon-
wenta ūpreedumu par ūkolas ehkas buhwi un
2) maūjat puūi no wiūeem iūdewumeem par ūcho
buhwi. Tik ihūa bija praūba un bei kaūdeem
paūkaidrojumeem. Es ūawu pagaūtu wezaūeem
(Alderkaūu un Wengeles) paūkaidroju ūchis
pawehles pretlikumibu, kaūeh3 ūaimneeku ūa-
pulzes netika ūaūauktas, bet tika doia ihūa ct-
bilde, ka 1) konwenta ūpreedumu apūtiprina-
ūhana peekriht gubernas waldei un 2) draudūes
ehku buhwes kaūrtiba ūkaidri noteikta likumā.
Peh3 laba laika ūanehma jaunu baūnizas
preekūchneeka pawehli ar taūdu paūchu ūaturu,
tik ar maūju papildinajumu, ka ūaimneekem,
ja eūot meerā maūjat puūi no wiūeem iūdewu-
meem, nebuūūhot jadod ūtrahdneeku deenas.

Tagad pagastu wezatees šauza šaimneek: šapulzes, kurām šīkoja bāsnizas preekšneeka pretlikumigo rihkošchanos un šawas atbildes winam. Šaimneeki nošpreeda to pašču, ko pagastu wezatees jau bija atbildejusi. Tahdā pašchā gaitā rihkojās ari treschais Madleenas draudses austrnma gala Plateres pagasts, bet draudses otrā pušē, Leelās un Keipenes pagasti, kur par šrihweri bija jau minetais Sch., pilnigi peekrita bāsnizas preekšneeka preekšlikumam. Interesanti, ka tagad von Hahnenfelds gribeja nekāunigā šahrtā pilnigi a p š t r a h d a t pirmos trihs pagastus. Winšch drihši ween pehž špreeduma norāšiu šanemšchanas šauza atkal konventu dehk tahkatas rihkošchanās školas ehkas pahrbuhwes leetā un dehk darbu nodošchanas meistaram. Šchajā konventā winšch pagastu delegateem paškaidrojis, ka pehž šanemtā matbildem no pagasteem pušē draudses šaimneeku (Leelās un Keipenes pagastā) ejot meerā maksat puši no wišeem buhwes šdewumeem štrahdneeku deenu weetā un otrā pušē šaimneeku (Aderkaju, Mengeles un Plateres pagasti) negribot maksat naudu, bet došchot štrahdneekus. Pagastu atbildes netikušchas rahditas un delegati atkal nolaidīgi tizejusi un tā naw uš weetas nošehrušchi von Hahnenfelda nekāunigos melus, atteezotees uš pehdejeem trim pagasteem, jo špreedumos ašrahdits tikai uš likumu un naw šazits, ko šaimneeki

grib un ko negrib par strahdneeku deenam, par furam wineem nemaf netika prašits špreešt, jo augšchâ ninetâ basnizas preeščneeka pawehlê nemaf nebija šazits, zif deenas jadod katram pag. preešč buhwes un zif jamakšâ par katru deenu, ja negrib dot strahdneekus. Tahlaf basnizas preeščneeks paškaidrojis, ka tagad buhichot weegls aprehkins, kad buhwe buhichot atdota meistaram. Wišu buhwes darba, jeb meistara algas šanuu (paščâ šahfuma, kâ wehlaš škaidri dabuja šinat, wišos isdewumos muišchneeki nodomajušchi rehkinat ari buhwemateriala wehrtibu, ja pagasti atli buhtu nošpreedušchi, peenemt puši no wišeem isdewumeem) pahrdališchot uf pušemi, weenu puši šamakšâšchot muišchneeki un no otras pušes atkal puši Leelâs un Šeipenes pag. šainneeki, bet par pehdejo zetortdaku Alderkafa, Mengeles un Plateres pag. šainneekem jadodot deenas. Aprehkinaschanas labad, lai noteizot makšu par katru strahdneeka deenu. Tas wišs gahjis tik weikli un mi h l i g i, ka pagastu delegati naw špehjušchi pat apdomatees. Deenas algu par strahdneeku deenu noteikušchi 30 kap. un tad tuhlin atdewušchi pahrbuhwi meistaram par masleet wairaf kâ 2600. rbk. Ar to deenas darbs beidsees un muišchneeki, protams, gawileja! Pagastos delegateem taišija leelus pahrmelumus par nolaidibu, bet ari apmeerinajâs ar to, ka gaidija šchâs buhwes aprehkina šastahdišchanu

no bārnizās preekšneeka un aizināšanū uī konwentu, aprehķinu apstiprinat. Tad warešhot kluhdas wehl labot. Gaidiņhana ūhaā jina bij weltiga, — jagaidijam pawijam ko zitu: jaunā bārnizās preekšneeka, Keipenes muuščas pahrwaldneeka barona Engelhardtā „pawehli“, tuhliā (tas bija 1902. g. februārī) aišwešt uī Madleenu pee draudšes ūkolas tīf un tīf daudš mātriala, un maja mehneši, noteiktās deenās, dot tīf un tīf daudš ūtrahdneekus. Pawehlē bija peeminets, ka gubernas walde tāi un tāi deenā jem tahda un tahda numura apstiprinajuše klast peelitto buhwes aprehķinu. Kā wareja notift, ka gubernas walde apstiprinajuši tīf nelikumigo bārnizās preekšneeka rihzibu? Šhis bija jautajums, ap ko tagad wišs grošijās. Ap ūcho pašču laiku pagaštos pahrwehleja konwenta delegatus, kapehž wezo weetā nahza jauni, energīkaki ūainneeki. Drihs atrada, ka bijuščais bārnizās preekšneeks von Hanenfelds un mahzītajs Schrōders išdarījušchi weenfahrišču likuma pahrkaphščanu: kahdā konwenta protokolā (protokolists bijis mahzītajs Schrōders) eesadsees teizeens, ka buhwes aprehķins apstiprinats, lai gan konwenta delegati tahda aprehķina nekād nebij ne redjejušchi un uī ūcho buhwi atteezoščees ūpredumii par mātriala wajadšibam, kā ari buhwes atdoščana meistaram notikušchi wehlat par to ūehdi, kuras protokolā eesadsees augščā mi-

netais teizeens un otrfahrt, Alderkaju, Mēn-geles un Blateres pag. šaimneeku špreedumi, kas doti uš augšchā min. bafnizas preekšču. nelikumigo rihzibu, istulkoti par tahdeem, kas atteezotees uš strahdneeku deenam, jo kad ņcho pag. šaimneeki ešot teikuņchi, ka draudņes ehkas jabuhwē pehz likuma noteikumeem, tad tas noņihmejot, ka wimi gribot dot strahdneekus, kā likums noteizot. Tik ņche gluņchi aiņmirņts, protams ar n o d o m u, ka likums šaimneekeem atkal dod teeņibu, ņamafņat naudā strahdneeku deenas, par ko no šaimneekeem špreedums netika praņits, kaut gan tas ir bafnizas preekščneeka likumigš peenahkums. Wiņi ņchee atradumi praņija garaku laiku, bet jaunā bafnizas preekščneeka „pawehle“ bija jaiņpilda pag. wezafam, jo likums atkal noņafa, ka tahdas bafnizas preekščneeka praņibas, kuras no gubernas waldeš apstiprinatas, jaiņpilda beš pretrunas. Pag. wezakeem bija gruhņts ņtahwoņlis. Strahdneeku deenu ņkails bij neņamehrigi leels, — kopā par wiņeem ņcheem trim pagaņteem pahraf par 2100. deenu janofalpo maja mehneņi, kad wiņu leelafais darba laiks bij laufšaimneezibā !!! ņinahza, ka katram šaimneekam bij janofalpo ne maņaf par 15 deenam pee buhwes un ja ee-wehro, ka ņchās deenas rehkina tikai tad par pilnam, kad strahdats no ņaules leņņchanas lihdi noreeteņchanai, tad iņnahf, ka pilnigi otras 15 deenas uš katru šaimneeku jareh-

Ķina ūtrahdneeku atnahķķhanai un aiseeķķhanai, jo ķķho pag. mahķķas atrodas apm. 10—20 werķķtes no Madleenas. Pawiķķam pretķķkumiga bija ari pate deenu aprehķķinaķķhana. Pehķķ likuma ķķaimneekķķem jadod wajadķķigās ūtrahdneeku deenas tķpat ķķ muiķķķneekķķem wajadķķigais matrics, bet ķķķķai aprehķķinķķ ķķķķis likuma pamata noteikums bija ar tihķķķķu nodonnu pahķķķahķķpts, ķķas nekad nebuhķķtu notizis, ja pee aprehķķina ķķastahdiķķhanas buhķķtu eewehrots likums, buhķķtu tas nodots wiķķķ fonwenta delegatu zaurķķķatķķķhanai un apķķķķtprinaķķķhanai. Eķķķai aprehķķinķķ nebij ūtrahdneeku deenas aprehķķinatas preeķķķ buhķķwes, bet preeķķķ ķķinamas naudas ķķumas. Wiķķķ buhķķwe, ķķa augķķķķa ķķazits, maķķķaja 2600. un wehķķ ķķahķķus deķķķmitus rubķķķ. Puķķķ no ķķķķas ķķumas atdalita uķķ muiķķķneeku rehķķina un otra puķķķ — uķķ pagastu. No pehķķdejķķs puķķķķķ — puķķķ uķķ Leelķķs un Keipenes pag. ķķaimneekķķem un pehķķdejķķa ķķetortdķķķa uķķ Alderķķķa, Wengeles un Plateres ķķaimneekķķem ar ūtrahdneeku deenam, t. i. no fonwenta noķķpreeķķķ maķķķķ — 30 ķķap. iķķdalita ķķķķajķķ pehķķdejķķs ķķetortdķķķas ķķumķķ — 650. rbf. un tķ dabhķķķs buhķķwei wajadķķigo ūtrahdneeku deenu ķķķaitis! Leetprateķķi apleeķķķinajķķ, ķķa preeķķķķ ķķķķas buhķķwes (weķķķa ķķķķķķas ehķķķ tķķķa druķķķķ iķķķķķbota un tķķķķķķa ķķauna peebuhķķwe — 10 aķķķķ gara un 6 aķķķķ plata diwķķķķahķķwu ehķķķ) wajadķķģķģ pawiķķam ne wairķķķ par 400—500 ūtrahd-

neeku deenas, bet Madleenas basnizas preekich-
neeki von Hanenfelds un barons Engelhardts
prašija no wišas draudses pahraf par 4300
štrahdneeku deenam, t. i. tepat 17 gadus
weenu štrahdneeku!! Šche klast peenahza
wehl weenā beskauniba. Rokas pušchi, šcho-
reiš buhwes šanehmejs un daschadi „pehr-
minderi“ nopeetni šludinaja, ka zeešchi škati-
šhot uš to, ka štrahdneeki buhtu ar šaules
lehšichanu pee darba un štrahdatu lihdi šau-
les reetai, zitadi deena netišchot rehkinata,
bet peed šichot par katru deenu
1 rubli šodanaudas. Labs weikals!
Dā eementu no draudses weenas pušes šaim-
neekem 2100 un wairaf un no otras pušes
(Leelās un Keipenes pag. šaimneekem) wai-
raf par 650. rbk., kapehž pašcheem muischnee-
kem pawišam nebuhtu jamatšā, bet wehl
laba data atliktu rokas pušchu algošchanai.
Wišas šchās pretlikumibas bij janowehršch
un jaatrod zekšch, ka to isdarit. Es šawu
pagastu wezakeem ašrahdiju, ka wini war-
gan šašaukt šaimneeku šapulzi šawu waja-
dšibu pahrrunašchanai, ko atkauj pag. likums
no 1866. g. § 8 otra peesihme. De šaimnee-
kem nopeetni jaapšpreešch, kahdā kahrtā no-
kalpos tif milšigi leelās klauschas leelakajā
darba laikā. Pag. wezakee šcho ašrahdijumu
atšina par pareišu un šašauza šaimneeku ša-
pulzes. Šaimneeki šoti ušbudinajās par
šchahdu nedširdetu pretlikumibu un ša, ka

prahtot par tās nowehršchannu. Es atkal tahdā gadījumā šainneekēm aīšrahdiju, ka wini šche war łoti labi rihkotees: basnizas preekšchneeks wehl lihds šchim naw šainneekus ušaižinajis špreešt par to, waj dos štrahdneekus waj maksās no konwenta nošpreešto algu un tapehž wineem tagad ir teesiba špreešt par šcho jautajumu, jo wini tagad šina dodamo deenu škaitu un no šawa konwenta delegata šina ari deenas algu (ofiziali tā no basnizas preekšchneeka netika pašinota, kas atkal ir likuma nepildišchana), par dodamo štrahdneeku deenu daudsumu newar agrafi protestet, eekams naw šawahktas pamatigas šinas par basnizas preekšchneeka nelikumigo rihzibu. Šcho manu aīšrahdijsumu šainneeki atšina par pilnigi pareišu un nošpreeda: maksat par draudšes školās ehkas pahrbuhwei dodamām štrahdneeku deenam no konwenta nošpreešto algu — 30 šap. par katru deenu. Tapat rihkojās ari Plateres pagasts. Šche šainneeku šapultšchu nošpreedumi tika pēšuhštiti basnizas preekšchneekam baronam Engelhardtam. Tas tuhlin mala uš diweem gangeem: 1) šainneeku špreedumu „neapštirinaja“, bet pašinota pag. wezakeem, ka j a d o d o t prasitās deenas, žitadi pēdšihšhot 1 rbl. par katru nenokšpotu deenu un 2) bija šuhdšejis komišaram par pag. wezako nelikumigo rihzibu. Basnizas preekšchneeka rihzibu par naudas nepeekemšchannu

šainneeki pahršuhdseja uf basnizas wirswaldi. Šchi, waj labaki winas preešchfehdetajs jau agrati min. Taurupes Ed. non Transehe, atraidija šainneeku pahršuhdsibu uf tã pamata, ka no gubernas waldes apstiprinati aprehkini esot beš pretrunas jaispilda. Šainneeki tomehr nebija meerã ar šcho „šlaweno gudribu“ un pahršuhdseja basnizas wirswaldes nolehmmumu uf gubernas waldi. Tur leeta nogulãs un guš, žif šinu, wehl tagad un tã šainneeki tifa wakã no warmahžigi ufšpeestajãm klaufšam. Šemneeku leetu komišars ari nežeeta klušu. Mizinaja pee šewis pag. wezakoš un toš tirdijis, lai šakot, kas winus mušinajis uf šchahdu rihžibu. Tee wihrišchi pašaidrojušchi, ka wainiga esot basnizas preešchneeka „pawehle“, pehž kuras šainneekem pašchã leelakã darba laikã japildot tiš leelas klaufšas, tadehl wini šašaukušchi šainneekus, aprunatees par šcho klaufšchu pildišchanu. Ša šainneeki išleetojušchi šawu likumigo teešibu un taišijušchi žitadu špreedumu, tur wini, pag. wezakee, neko newarot darit. Rezultats bija, ka komišars šcho šainneeku špreedumu atzehla un ušdewa pag. wezakeem, pašludinat šcho špreedumu šainneekem, toš nešauzot uf šapulži pag. mahjã.

Šchahdu pawehli pag. wezakee eeškatija par pretlikumigu un neišpildija, bet aizinaja šainneekus uf šapulži komišara špreedumu

fludināt. Saimneeki to pahriuhdseja uš gu-
bernas semneeku leetu komiſiju. Behejā
atzešla komiſjara rižibu uš tā pamata, ka
komiſjaram neeſot teeſiba eejauftees ſaimneeku
dariſchanās ar baſnizas preekſchneeku. Tur
dariſchana tiſai aprinkta polizejai, ja ſaim-
neeki nepildot baſnizas preekſchneeka likumi-
gas (?) praſibas. Saimneeki ſchajā leetā
dewa piluwaru leetu aiſſtahwet ſw. adw.
Kempela ſgm un man uſtizeja wiſu matri-
alu peegahdaſcharu. To bija dabujis ſinat
komiſjars Trampedachs un tuhdaſ par mani
notaiſijis weſelu breejmu ſtahſtu ſemneeku
leetu komiſijai, ka es tiſ pee wiſa eſot wai-
nigs un ka baſnizas preekſchneeks von Ha-
nenfelds rihtojees ihſti pareiſi, tapehž wina,
Trampedacha, nodoms eſot, atzelt mani no
amata kā tahdu, kaſ pagaiſtam eſot par poſtu.

To Trampedachs teeſcham buhtu iſdari-
jis, ja negaditos ziti apſtahki. Auguſta
mehneſi 1904. g. Trampedachs rewideja
Aderkaja, Mengeles un Plateres pag. wal-
des. Behž pabeigtas rewijijas wiſch man
ſazija, ka „lai gan es eſot labs rakſtmedis,
tomehr winam nederot, jo wiſch neeſot
meerā ar manām idejam.“ Plateres rakſt-
wedi M. bahris par to, ka man eſot klauſi-
jis Madleenas draudſes ſkolas buhwes leetā.
Eš tagad fatru deenu gaidiju komiſjara pa-
wehli par manis atzelichanu no amata, bet
tomehr neſagaidiju. Trampedachs tiſa pahr-

zelts us Zehju aprinksi tahdâ pat amatâ un wina weetâ pee mums atnahza grafs Palens. Newikus jajautâ, kapeh3 semneeku leetu komiars tik netai3ni isturejees semneeku leetâs un likuma ai3stahwe3chanâ? Leeta gluschi weenfahri3cha. Dr. ir leels 3arjerists un kâ tahds, negrib 3adurtees ar tahdeem wihreem, kam „aug3châ“ 3akari. Madleenas basnizas preek3hneeks von H., kuri3ch 3cho leetu bija 3aputrojis un wi3as leelakâs pretlikumibas isdarijis, ir snots Nitteres mu3schas ihpai3hneekam, pa3ih3tajam pilsgalma generalim Richteram. Luht, tadeht lai zee3ch semneeki, kad tikai nenah3t kahds 3litts wahrds no „aug3chas“.

Tahdâ kahrtâ es 3trahdaju semneeku labâ, kapeh3 ari netiku wakâ no waja3chanam. Es gan domaju, ka ar Dr. ai3jee3chanu i3beig3ees wi3a 3chi leeta, bet biju 3awâs zeri3hâs wihlees. Oktobra mehn. 1904. g. pee3pe3chi eeradâs us rewijiju jaunais komiars grafs Palens. Wi3sch, eenah3is pag. waldê, 3ahka us mani bree3migi kleeht. Es no wi3a 3apratu tikai to, ka, ja es us preek3ichu wehl tâpat rih3lo3chotees, mani par rak3twedi nepature3shot. 3apratu, ka mani wehl neatzels no amata un luhdsu atkaut i33kaidro3chanos, ko man ari atkâhwa. Es tad pamatigi i33kaidroju pagasta un 3awu rih3lo3chanos, ka tâ likumiga un zitada newareja un newar buht. I33kaidrojumu papildiju - ar dokumenteem.

Grafs wiſu pamatigi noſklaufijàs un tad gree-
fàs latweefchu walodà pee pag. amatu wiſ-
reem, kuri tika ahtrumâ pajinoti uf pagaſta
namu, lai tee dodot wintam pajkaidrojummus
par Madleenas leetu, pag. ſkolu, pag. ſaim-
neezibu u. t. t. Pag. rezakais G., bet ſe-
wiſchki tà weetneeks R. jo plajchi wiſu iſ-
ſkaidroja tahdâ pajchâ garâ, kahdâ es to da-
riju, — pateikdamees grafam, ka dodot wi-
neem eeſpehju perſonigi ſarunatees, jo lihds
tam tas neeſot bijis, tadeht ka bijuſchais
komiſars runajis tikai kreewiſki ar pagaſta
rakſtwedi.

Grafs atſina pag. amata wiſru rihzibu
par pareiſu un ſolijàs palihdsjet, kur un kâ
tik wareſchot. Pehz rewijijas grafs apſkatija
pag. mahju. Te es grafam jautaju, kahds
eemeſlis tam bijis uf mani duſmotees. Winſch
wakſirdigi iſteiza, ka par mani daudſ ſlikta
ſtahſtijuſchi bijuſchais komiſars Dr. un Tau-
rupes muiſchas ihpajchneeks G. von Tranſehe,
bet lai es neuſbudinotees — winſch manâ
darbâ nekâ noſeedſiga (?) neatrodot.

Es palifu amatâ un ſtrahdaju tahlak.
Te atkal tà pajcha gada nowembrî weenas
deenas peewakare eerodas grafs pag. namâ.
Winſch ſaka, ka ſchoreiſ ar mani nerunaſchot
kâ komiſars, bet kâ zilweks ar zilweku. Tas
pajkaidroja man, ka muiſchneeki wintam ne-
leekot meerâ, kamehr es te eſot par rakſtwedi.
Wini praſot, lai mani no amata atzelot, bet

to wiņšch newarot darit, jo atrodot manu rihzibu par pilnigi likumigu, bet šchi muišchneefu eeteepšchanās warot darit nepatīfšchanās kà winam, tà ari man, un ušaižinaja mani pahreet uš zitu pagāstu tanī pat eezirknī. Kofnešē buhšhot drihs brihwa weeta un es warešhot pahreet uš tureenī. Gruht' man bija šchirtees nō tās weetas, kur pawadījis wišu jaunību, kur parahdijās jau pašcha darba augti, — tatšchu negribeju nemeeru šazelt un peekritu grafa preekščlikumam.

Sabeedriškā dšihwē bija manams tahds šewiščks uštraufums freewu-japanu kara dehl. Dsirdeja daščadus prahtojumus un šlehdseenus. Semneekos bija pahriwarā tà pahreeziba, ka ir peenahzis laiks, zenštees pehž labakas nahkotnes. Lai to labaki išwestu, tee greesās pee waldibas ar daščadeem ašrahdijumeem par weetejo muišchneežibu u. z. tapehž tad ari 18. februara 1905. g. wišaugitakais ukāš par petiziju teešbam tika no semneekem šanemts ar deesgan leelu šajuhjuu. Pagāstos un beedribās šapulzežās laudis uš šawu wajadsibu apšpreešchanu un petiziju šaštahdišchanu. Kaħda štarpiba bija štarp 1882. g., kad šenatoram Manošeinam pašneedša luhgumus! Tad padewās šchabloniški šaštahditeem luhgumeem, bet tagad katrā apgabalā pašchi ušrakštija šawas wajadsibas un nodewa kaħda leetprateja kontrolei juridiskā šinā. Ģewehrojams, ka wišās petizijās pra-

šija tikai reformas — reformas weetejās teejās, skolās un pašvaldībā, bet it šewišķi agrarjautajumā, kas šķaidri rahda, ka šemneeki grib meera zekā šašneegt šawas labklahjibas usplaušchanu.

Uderkafa pag. un laukšaimneezibas beedribas usrakstītās wjadšibas redigeja adw. A. šgs. Tur bija išteikti weetejās šabeedribas wehlešchanās un ušškati — meera zekā šašneegt weetejo apštahktu uslabošchanu. Bet šchee ušškati un šchahda šemneeku rihziba pawišam nepatika muišchneekem, kuri paredseja šawu priwileģiju un daščado matrialo labumu šušchanu, ja waldiba šahš euehrot šemneeku prašibas, tapehž tee šagatawojās ušpetiziju eespaida mašinaschanu pee waldibas. Un ar kahdu taktiku tas tika išdarīts! Tee šahka basunet, ka šemneeki teekot mušinati no daščadeem agitatoreem un gatawojotees ušnemeereem; topot pat jau muišchas dedšinas un poštitas; itahwoklis ešot nopetnis un draudošchs neween preešch muišchneekem, bet ari preešch waldibas. Šjekta paleelinašchanai teescham tika išdaritas tihšchas wezu šeena šchuhnu dedšinaschanas. (Šeem. Uderkafā, 1904. g. rudenī). Šchās breešmas ešot nowehršchamas tikai tad, ja tuhlin paštipriņot polizeju un winas rihzibā dodot ari kara špehka nodakas. Dauds muišchneeki ešot ar meeru ušnemtees „goda polizistu“ peenahkumus „beš jebkahdas atlihdšibas“ (?) no wal-

dibas. Muišchneeki panahja ņawu eedomu apņitiprinaņchanu. Daudņi muišchneeki tika apņitiprinati par polizejas priņtawu palihgeem un winu rihzibâ nodotas kara ņpehka nodafas. Tagad ņahkâs, wahrda pilnâ ņinâ ņemneeku jakteņchana: fratija mahjaņ, areņteja „dumpineekus“, ņarihkoja mahju iņlaupiņchanaņ, neņchehligi ņita areņtetos, dedņinaja wezuņ ņeena ņchkuhnuņ (lai buhtu matrials latweeņchu denunzeņchanai par dumpoņchanoņ) u. t. t., ar wahrdu ņakot darija wiņu, lai ņemneekus ņakaitinatu un tâ tos peeņpeestu peeņahda neapdomiga ņola. Scheem „goda poli-ziņteem“ jo zihtigi palihdņeja no daudņeem muišchneekem peenemtee „meeņas ņargi“ (ņelbņņchuzi), ņarihkodami wiņadus uņbrukumus ņemneekem. Bet ņemneekņ, ar winam pee- mihtoņcho pazeetibu noņkatijaņ ņchajâ jakteņchana weenaldņigi un tikai nopuhtâs, dņirdot Eaudonas un Saweenas draudņchu delegazijant no ministra Trepowa doto atbildi, — ja ņaņaku eņot par maņ „meera“ uņtureņchanai, peeņuhtifchot wehl. — Sawas rihzibas iņņtos noluhkus muišchneeki mehginaja apņleht ar to, ņa iņņtrahdaja „leeliņku“ projektu par weetejaņ paņchwaldibas reformeņchanu un ņkandinaja ņawâņ paklauņigajaņ awiņeņ („Düna Zeitungâ“ un „Rigas Awiņe“), ņa ruhpeņchoteeņ, lai ņchis projekts driņņumâ dabujot likuma ņpehku. Bet ņchâ projekta ņaturņ bija tahdņ, no ņâ ņemneeki wehl wairaf uņbudinajaņ.

Pašchwaldibas likuma projektā bija gan šchis un tas grosits eestahschu ahrejā usbuhwē un wimu nošaukumā, bet wiša pahrwaldibas eefšchejā eefahrta palika tahda, ka tikai daļa semneeku (strahdneeki pawisam isslehgti no dalibas pašchwaldibā), deforazijas labad nemtu dalibu pee pašchwaldibas, bet ihstee waditaji un noteizeji paliktu muišchneeki. Ar šchahda likuma projekta apstiprināschanu un eewešchanu dšihwē meers semē netiktu weizinatš un uštu- retš, bet gan tiktu raditi jauni nemeeri uš ilgaku laiku.

Tamdeht semneeki isteiza protestu pret šchahdu muišchneeku rihkojchanos un gatawo- jās šastahdit šawu likuma projektu par wee- tejo pašchwaldibu, lai zaur to reis par wišam reišem waldibai šazitu, ka Baltijas muišch- neeku domas naw wišu semes eedšihwotaju, šewišchi semneeku, domas un ka leelata semes eedšihwotaju daļa, semneeki, — lat- weešchi un igauņi, — nezenšchas pehz šahda šeperatišma, ko šaunprahtigā noluhkā šfan- dina muišchneeki un wimu paklaušigā preše.

Šchahda likuma projekta tuwaka pahr- runāschana notika Alderkāša laukšainneezibas beedribā, kur es šewišchi ašrahdiju uš projekta wjadšibu augšchā peewešto motiau deht. Ne- bija neweena, šani buhtu zitadaš domas, ka- pehz projekta šastahdišchana tika nošpreešta un man ušdots greeštees pee leetpratejeem — jurishteem deht projekta galigas redigešchanas,

Es icho darbu, ar zitu beedru peefriichanu, uštizeju adw. B. kqm. Uri ichis darbs bija nuifchneefeen loti nepatihkams.

Ba icho laiku, maja mehu. jahkumâ 1905. g., peenahza koniifara grafa Balena pawehle, ka man jaaijeet uš Kofnefi par rakstvedi. Es paklaustju pawehlei un aifgahju uš Kofnefi.

Kofnefê mani pehz neilga laizina eewehleja par pastahwigu rakstvedi. De strahdadams nomaniju, ka laudis tahds pats ne-meers, kâ wišur zitur, un ka naw zitas teefichanâs, kâ teefichanâs pehz reformam, tadeht jahku aifrahdit, ka uš pag. lifuma 1866. g. § 8, otrâs peeijhmes pamata war atšewiifchâs ichkiras japulzetees pag. mahjâ un apšpreešt šawas wajadiibas, šastahdit par tãn špreedumus, toš peefuhtit waldibas eestahdem. Šchos manus aifrahdijumus kofnefeefi ari eewehroja un isleetoja. Pirmâ šapulze bija šaimneefeen 17. julijâ 1905. g. Šajâ špreeda par zeta klauičhu pareiřaku iřdaliřchanu, par ichkubihichu atzelřchanu, ritteriřchastes (bruni-neefu) naudas nematšaiřchanu, kamehr landratu koleģija nedod lifumâ noteiktus gada pahriřkatus par ichâs naudas isleetořchanu (iřchahdi pahriřkati neteef doti, kaut gan lifums to praša, un tapehz laudis dařchadas domas par ichâs naudas isleetořchanu, kas šazel nemeeru), latiweeřchu walodas leetořchanu školâs par mahzibas walodu pirmâs

diwās seemās, kà noteikts 1882. g. likumā, nodokļu un wiju zitu kļauschu pareisaku isdalīšchamu, daščhado muišchneeku privilegiju atzelschamu u. t. t. Bet bija tač ari tahdi zilweki, kas šchahdas domas un šchahdu rihzibu nostahdija pawisam zitadā gaismā. Tee bija tā šauktās „muišchas partijas“ laudis, kuri bija peesuhstijušchi gubernatoram besparaksta šuhdsibu, ka laudis pretlikumigā kahrtā teekot mušinati us pretošchanos waldibai. Gubernators šuhdsibu bija nodewis komisaram, kapehz augušta šahkumā komisars mani aizinaja isškaidrotees.

Dewu plaschu paškaidrojumu par kauschu gara štahwokli, wimu prašbam un issteizu domas, ka meerigā gaitā wišs war norišinateses tikai tad, ja atkauj pulzetees pag. namā un tahdā kahrtā rihkotees, kà tas Kofnesē jau darits. Ušrahdiju pag. waldes protokololu grahmatu, kurā wiši šaimneeku špreduuni bij eerakstīti, jo šapulze notika pag. wezakā wadibā. Komisars atšina manu paškaidrojumu un rihkošchanos par pareiseem, un atkaha us preekšču tāpat rihkotēes. Behz tam bija strahdneeku šapulze, kur atkal maišijās šlepenee, nekawnigee lihdeji-šuhdsētaji, bet bespanahkumeem.

Tahdā gaitā un garā šapulzes pee mums Kofnesē turpinajās, kamehr peenahza wehsturigais **17. oktobris** ar šawu manifestu. Es biju patlaban Rīgā ar refruscheem. Sinu

par manifestu un jau nodrukatu pašču manifestu šanemu 18. oktobra rihā. Bija tahda šawada šajuhjma, ka nu esam šasneegušchi to, pehz kà tik loti ilgojamees un zentamees. Dewos kopā ar ziteem beedreem un pagasta wezako šahjam uš mahju (bija dselszeka streiks), lai jo drihsak waretu pagastā pašludināt leelo notikumuu un lai tuhlin waretu šahkt ar wišeeem špehkeem štrahdat **brihwajā šabeedribā**.

Mahjās pahrnahktušchi tuhlin ari šanehmam aprinkā preekšneeka pawehli no 18. februara, lai wišeeem pag. eedšihwotajeem išludinot manifesta šaturu. Pag. wezakais tuhlin šajauza wišpahrigu pag. eedšihwotaju šap. Izi uš šwehtdeemu, 23. oktobrī. Bija šanahzis milsums šauschu. Manifesta šaturš tika išludinats pag. namā un šapulzejušchees to ušnehma ar leelām gawilem. Dabujušchi šinat, ka doti beedrošchanās un wahrda brihwibas, wiši prasija šapulzes turpinašchanu dafchadu wajadsibu apšprešchanai. Pagasta mahjā nepeetika telpu tik leelām šauschu puhlin, šapehz pahrgahja uš turpat ešošcho dšeed. beedr. mahju.

Še nu wišpirms nošahrtoja jautajumu, kad un kà noturēs šahrtigas šapulzes un kà rihkošees, lai šapulzes un wimu darbiba pareiji norišinatos. Utšina, ka šapulzes janotur tepat beedribas mahjā, šwehtdeenās un ka šapulšchu darbibas šahrtošchanai un wišpahrigas šahrtibas ušturošchanai jaewehl še-

wiſchki rihkotaji, furus weenojās ſaukt par „biroju“. Ģewehleja pawiſam 10 zilwekus, ſtarp kureem bij weetejee ſkolotaji, kaħdi ſaimneeki, ſtrahdneeki, daſčas ſeeweetes u. ſ. Ģar biroja preeſchneeku eewehleja mani. Birojs iſſtrahdaja jautajeenus ſapulzem, gahdaja par kaħrtibu ſapulzēs un ſkatijās uſ to, lai wiſpahreja kaħrtiba pagaſtā netiktu trauzeta, jo pagaſtā (pee R. mahju iſlaupiſchanas un G. ſaſiſchanas) parahdijās tā ſauktās „melnās ſotnas“ darbiba un polizejas pilniga beſdarbiba, kaħez kaħrtibas uſtureſchanas deħt bija kaſ jadara.

Ģapulzēs pahrrunaja galwenā kaħrtā reformu jautajumus un ihſti daudj ari weetejās paſchwaldibas likuma projektu, kurſch tad jau bija gataws. No kaut kaħdam fraſakam un pretlikumigam rihzibam nebija ne runas. Ģan pa reizei eeradās ſapulzēs ari ſweſchi runataji, iſſkaidrodami ſozial-demokratu programu, bet taſ muħju darbibas gaitu nebuht netrauzeja. Bet tomehr wehl radās zilweki, kam ſchahda brihwiba un gluſchi legala rihziba bija par „brihwu“ un par „biſtamu“. Bija atkal ſuhdſejuiſchi par neſit kaħdeem tur waldibai naidigeem darbeem, kaħez atkal u ni tagadejais komiſars knaſ Ropotkins aizinaja uſ Rigu iſſkaidrot, kaſ par ſapulzem teekt noturetas koħneſē. Taſ bija 28. oktobri, kad eerados Riga kara klauſibas komiſjā pee knaja. Te bija ari aprinta

preekſchneeks Schikiniſis. Kad man praſija paſkaidrojumu par ſapulzem un ziteem darbeem Kofneſê, dewu jo ſihkuſ aiſrahdijumus, ihſti knaſam Kropotkinam, kurſch manus paſkaidrojumus noſklaufijàs ar leelako intereſi. Winſch atſina wiſu ſcho riſzibu: un darbibaſ gaitu par pareiſu un par tahdu, kaſ uſturot meeru un ſahrtibu, krapehz bij ar meeru, kad mehſ ari uſ preekſchu tàpat riſkrojameeſ. Zitu nekahdu trauzejumu muhſu darbibaſi nebija.

Schà eezirkna „goda poliziſtſ“, Paſta muſchaaſ ihpaſchneekſ von Brümmerſ bija daudſmaſ godigaſſ ſawâ darbibaſ. Turpretim no ziteem apwideem dſirdeja breeſmu leetaſ. Goda poliziſti negreeſa nekahdu wehribu uſ 17. oktobra manifeſtu, bet riſkrojàs pehz ſawâm eedomam un pehz muſchneeku kopigi noteikta plana, lai tiſ panahſtu ſemneeku uſmuſinaſchanu un lihdiſ ar to tiſ ſahrtà kara ſtahwoſka eeweſchanu. Dſirdeja par ſapulſtichu iſklichdinaſchanu ar kara ſpehka palihdiſibu, zilweku noſchauſchanu brihwajaſ ſapulzêſ, brihwa wahrda rumataju areſteſchanu un to moziſchanu un ſiſchanu, uſbruſſichanu ſemneeku mahjam naſtiſ un meerigu eedſihwotaju areſteſchanu, miſklainu ſemneeku mahju aplaupiſchanu u. t. t., u. t. t.

Wiſbreeſmigatàſ ſinaſ nahza no teem apgabaleem, kur bija meſchonigaki „goda poliziſti“. (Zehſu apr., Kaſnawaſ m. von Brümmera apgabalaſ, Madleenaſ von Kawera

un von Peterſona apg. un Skrihwerni Maſſimowitscha apg.) Dāpat breeſimu ſtahtus ſtahtija par daichu „ſelbſtichukneeku“, je-
 wiſchti Leepkalnes ma h z i t a j a (?) Stolla
 dehla, Herberta Stolla, rihzibu. Wiſas ſchis
 parahdibas ſemneeku glufchi, tā ſakot, ſannul-
 ſinaja. Paraſts pee mums Kreewijā bija,
 ka wiſaugſtakee manifeſti teef no katra pa-
 walſtneeka pamatigi iſpilditi un eewehtoti tā
 Kreewijas augſtakais likums, bet tagad, weena
 eedſihwotaju dača, — ſemneeki un ziti darba
 kaudis — tureja, kā paraſts, ſwehtu ſcho
 wiſaugſtako gribu, turpretim otra eedſihwo-
 taju dača — galwenā kahrtā muifchneeki un
 to goda polizifti — neween negreeſa uſ ma-
 niſeſtu nekahdu wehribu, bet toſ, kaſ tureja
 ſcho manifeſtu par Kreewijas neatzēlamu li-
 kumu, daſchadi wajaja un lika pat no ſchaut!!
 Daſ weda ſemneekus pee pahreezibās, ka te
 dariſchanaſ ar muifchneeku eeteepibu par ſa-
 wām privilegijam un ar to eedomam —
 ſemneekus wiltigā kahrtā padarit par „bun-
 tawneekem“ un tad atkal ar waidibas pa-
 lihdfibu lu. kot wiſaus, ſemneekus, galigi no-
 ſpeeft kalpoſchanaſ ſtahwofli, tamdeht wiſ-
 pahri Baltijā ſahka rihkotees uſ pretoschanoſ
 ſchim nekannigam muifchneeku nodomam un,
 galwenā kahrtā, ar tahdeem paſcheem lih-
 dſekkeem, kahdus leetoja muifchneeki — t. i.
 ar waru. Sarihtoja wiſpahri ſargu pulzi-
 nus (wehlaſ iſdaudſinatos „militschus“, „kau-

jas organizācijas, un nejin kā vēl) usbrukumu atšķinātai, kāhdus teešcham paredseja un šagaidija un kāhdi šchur un tur jau notika. Semneeki ari nemaš netizeja, ka kara spēhks, k à t a h d s, pabalsta „goda polizistu“ smeħriško rihkošchanos, bet bija tai pahrleezibā, ka ir par naudu peenenti kāudis preešch semneeku apšauschanas un, ka šaldatu tehrys ir tikai par apsegu muischneeku meschonibai.

Schahda mahkomu šawilkšchanās uf pehrkoni nepalika nepamanita ari weetejās administrācijas eeredneem, kāpehz d a š ch i no wineem zentās uf šaprašchanās panahšchānu un mahkomu nowehršchānu. 2 now. wafarā es Kofnešē šaneħmu knasa Kropotkina telegramu, ar kuru es, pag. wezakajs un tā wezakais palihgs, bijam usaižinati Rīgā pee gubernatora 3. nowembrī plkst. 10 rihā. Man bija usdots to pašnot ari Beħru pag. waldei. Resinajam, kāpehz muhs aizina pee gubernatora, bet brauzām wiši ar tām domām, ka dabušin pahrmahzibu, jo „amata greħzimu“ jau reti kāhdam truhkst. Bet bijam maldijuschees. Kad mehš eegahjam Rīgas pilī, gubernatora dšihwoķķu nodakā, atradām preešchā jau daudš zitu pag. amata wiħrus, kuri patlaban notureja šapulzi sem R. pag. wezakā R. wadibas. Wini mums, eenahzejeem pašlaidroja, ka nupat ar wineem runajušchi gubernators Sweginzewš un komišars knasš Kropotkins un usaižinajušchi, lai pag. amatu

wihri usrahdot lihdsjekus, ar fureem waretu apmeerinat usbudinatos klauschu prahtus. Aisrahdijuschichi, ka nekas nebijis finans pee aizinaischanas us sapulzi un nekas neesot pahrdomats, tapeh3 gubernators un komisars atlahwuschichi sapulzi, lai kahdas stund3s strahdajot, steidfigafos jautajeenus apspreeschot, uskrastot ka resoluzijas un nododot wikeem, peh3 ka wisu kopigi pahrrunaischot. Ar schahdu administrazijas istureschanos wisi bijam koti apmeerinati.

Apspreedam pawisam kahdus 13 jautajumus reformu gara, ihsti: par klauscham, nodokteem, skolu, bairnizas leetam, patronata teesibam, muischneeku privilegijam, isnehmuma stahwošku (kara u. z.) atzelichanu, weetejo paschwaldibu, bet sewischki par tagadejo amata wihru pahrwehleschonu tuhlin 1905. gada. Behdejo jautajeenu usswehran schahda dibinata eemešla dehl: Beh3 1866. g. pag. lifuma, pag. amata wihri japahrwehle ik pa trim gadeem. Terminsch pahrwehleschana i bija 1905. g., bet schà pascha gada augusta mehn. pag. waldes sanehma no komisareem zirfularus, ka pag. amata wihru wehleschanas teef isdalitas us trim termineem katrà komisara eezirkni: $\frac{1}{3}$ jawehl 1905. g., $\frac{1}{3}$ — 1906. g. un pehdejai $\frac{1}{3}$ — 1907. g. Schahdas kahrtibas eeweščhana sažehla pagastos leelas kurneschanas un protestus, jo, pirmkahrt, daudsos pagastos nebija meerà ar pastahwošcheem

amata wihreem un ari pašchi amata wihri negribeja ilgaki kalpot beš dotas šauschu uftizibas un otrkahrt, uš manifesta pamata wiš i pag. eedšihwotaji prašija peedališchanos pee wehlešchanam. Wiši jautajumi tika ušrakstīti rezoluziju weidā un nodoti gubernatoram. Jautajums par wehlešchanām tika tā formulēts, ka pee wehlešchanam jāpeedalas wišeem pag. eedšihwotajeem — wihreēšeem no 21. gada wezeem šahkot; jāwehlē uš wišpahreju, weenlihdšigu, teēšchu un aišklahtu wehlešchanu pamata; eeweheletee amata wihri neteek wehl šewiškhi „apštiprinati“, bet ir atbildīgi tīkai pret pašcheem wehletajeem; jāpahrwehl kōpā ar ziteem ari pag. rakstwešchi un školotaji. Pa to laiku, kamehr gubernators ar komišaru iškatiija un apšpreeda muhšu darbu, mehš pahrrunajam šabeedriško šahwokli un wiši kōpā nahzam pee pahrleezibas, ka beš tagad paštrahdata darba wehl daudš, kōti daudš kō darit, daudš matrialu kō kraht reformu wajašibam, kahež eewehelejam rihzibas komiteju no 8 peršonam. Komitejas darba wadišchanu uštizeja man. Komitejai ušdewa, šašaukt wišpahrigu pag. delegatu šapulzi deht plašakas šakrahto matrialu, bet šewiškhi pašchwaldibas lišuma projekta pahrrunāšchanas un apšpreēšchanas.

Šehž tam atkal pee mums eenahža gubernators ar komišaru. Gubernators išteiza, ka dašchus no muhšu apšpreestajeem jautaju-

meem warešhot tuhlin ispildit, bet ziti jaapstiprinot likumdošanās zekā. Kaut ko galīgi noteiktu tās neisteiza, tik varejo noprašt, ka muhfu darbs ir leetderigs. Wehs tad gubernatoram un komiſaram paſinojam par komitejas eemeleſchanu un tās uſdemumeem. Wini abi bija meerā ar ſcho darbu. Wehl tuwakī pahrrunajot tagadejo pag. ſadſihwi un atſewiſchkoſ gadījumus, notika kaut kas neparedſets: ſahdi aſtoni pag. wezakee un rakſtweſchi praſija **kara ſtahwotla** eeweſchanu, lai gan nupat weenbalſigi noſpreedām gluſchi pretejo. Par ſcho praſibu wiſi pahrejee 72 iſteiza leelu nižinaſchanu. Drihſ pehſ tam wiſi ſchlihramees.

Komiteja tajā paichā wakarā nolehma ſaſaukt pag. delegatu ſapulzi un ſcho lehmmumu ispildit uſdewa man. Schlihramees no Riġas ar to pahreezibu, ka teeſcham iſdoſees nowehrſt ſadurſmes ſabeedribā un panahkt ſapraſchanos, ja wiſi ar tahdu ſajuhſmu, kā ſchodeen, kerſimees pee darba.

Bet ſchās zeribas drihſ ween ſahſa iſjuſt. Tā ap 7. nowembri laſija laikrakſtos, ka Wiſſemes gubernators jau tuhlin 3. nowembri praſijis eekſchleetu ministrijai kara ſtahwotla eeweſchanu Wiſſemē. Tas ſabeedribu kōti uſtraunza un iſklaideja ſapraſchanās idejas.

Rokneſes pagaiſis atſina par wajaſſigu, ſuhſtit ministru preekſchneekam graſam Witten telegramu ar plaſcheem motiweem par kara

stahwokka nederigummi. Wiſi ſchee motiwi un ari pats nolehmunns tifa eerakſtiti pag. waldeſ protokolu grahmata. Galwenâ kahrtâ tifa aifrahdits uf to, ka gubernators ſchaî gubernâ jauns eefahzejs, nepaſihſt weetejos apſtahkkuſ un lizees waditees no muifchneeku, ſewiſchki no wimu landmarſchala, Bez=Bebru muifchas ihpaſchneeka barona Meijendorſa, eeftaſhtijumeem, pehz kureem weetejee apſtahki teef allafch pahripihleti un noſtahditi pilnigi nepareifa gaijma.

De ſchâs telegramas ſaturſ:

„Lairakſtos nodrukata Wiſſemes gubernatora telegrama eefſchleetu mi= niſtrim no 3. nowembra. Echini tele= gramâ pawijam nepareifi atehlo Bal= tijas apſtahkkuſ. Gubernators teizis, ka „ar waru“ atzetot paſchwaldibas amata wihrus, ka Valiija gribot zaur „apbrunoto ſazelſchanos“ atdalitees no Kreemijas un nodibinat „paſtahwigu“ waliti un ka tadehſ kara ſahwokkis ne= peezeefchami jaiſſludina par Wiſſemi, zaur to tika warot panahkt meeru; par generalgubernatoru wajagot eezelt kahdu von Poppem ar neaprobefchotu waru. Gubernators, wehl par maſ paſihdams weetejos apſtahkkuſ, azim redſot dabu= jis nepareijas ſinas no tam reakziona= ram aprindam, furu mehrtis ir brihwi=

bas kustiibu apīpeeit zaur waras darbeem (кровавой пенеециē). Mehš, Kofnešes pagašta šaimneeki, protestejam pret šcho Widšemes gubernatora telegramas šaturu, pamatodamees uf šekošcho: 1). Mums Baltijā gan šawā laikā dota pašchwaldiba, bet ta zaur birokratijas un weetejo muischneeku rihzibu likta sem tahda špaida, ka no pašchwaldibas ne war buht ne runas, un tadeht ir dabiga wehlešchanās, tift no šchahda špaida wakā. Lai to isdaritu, tauta eešneedf luhgumus un pee tagadejam amata wihru wehlešchanam kategoriski isteiz, ka wina pašchwaldibas apšpeedejus uf preekšču wairs newehlas. Za kur pašchwaldibas amata wihreem atņemtas rihkošchanās teešibas, tad tas notizis tadeht, ka šchee amata wihri sem birokratijas apšardšibas darijušchi daschadas blehdibas un šauschu ustizibu neleetigi welti walkajušchi. Uf brijwa wahrda pamata tauta dabuja šinat šchās neleetibas un šcheem wilki geem nama turetajeem nehnia šawu ustizibu un to dewa šaweem ustizibas wihreem. 2). Kas runā, ka Baltija grib šchkirtees no Kreewijas un nodibinat šawu patstahwigu waldibu, tas pawišam nepašihšt jeb negrib pašihšt Baltijas apstahklus, bet aif šewischkeem noluh-

feem grib radit jufas Baltijā, lai waretu ſemneekus apſpeest. Tamlihdſigas domas par Baltiju naw neweenā weetā iſteiktas. Tagad atklati iſſludinats ſahds Baltijas paſchwaldibas projekts, no kura ſkaidri redſams, ka Baltija grib joprojam peederet pee Kreewijas, bet wehſas tikai paſchwaldibu uſ demofratifkeem pamateem. 3). Ja no ſeneem laikeem nowehrots, ka Baltijas muiſchneeki labaki ſkatas uſ wafareem, uſ ſawu „Waterlandi“, nekā peeder pee Kreewijas pawalſtneekem. Ja wineem aiſween iſdewees peerahditees par leeleem Kreewu walſts patrioteem, tad tas tadehl, ka wini, Baltijas muiſchneeki, koti labi politiķi un mahſ ſawus ihſtos noluhkus noſlehpt. Wehl weeglaki ſcheem muiſchneekem iſdodas ſawā politiķā warā dabut weetejos gubernatorus, un ja ſahds no teem ir til ſtingrs, ka neleektos ſem wimu ſpaida, tad tam jaaiſeet no ſchejeenes, par ko gahdā wiſa muiſchneeziba ar ſawu landmarſchalu baronu Meijendorfu preekſchgalā. 4). Ja pee mums Baltijā kaut kur notikuſchas no polizejas iſdaudſinatās un tagad no gubernatora apſtiprinatās neſahrtibas, tad tikai tur, kur polizejas wara pehdejā laiķā nodota ſchahdu tahdu muiſchneeku rokās, kuri ar ſaldatu un

šewiſchki iſraudſitu ofizeeru palihdſibu padara pawiſam netizamas warmahzi-
bas, ſaudis ſiſdami, aplaupidami un pat
ſchaudami uſ meerigeem eedſihwotajeem.

Naw brihnumſ, ka iſſamiſchanas
brihdî daſchs labſ eedſihwotajs ſeras
pee eerotſcheem un daſchu warmahku
aiſraida uſ winu paſauli. No ſchà un
wehl daudſ ziteem apſtahkſeem redſamſ,
ka pawiſam naw eemeſla iſſlu inat par
Widſemi kara ſtahwokli, jo taſ neradiſ
wiſ meeru ſemê, bet nemeeru un wel-
tigu aſinſ iſleeſchanu. Ja waldiba tee-
ſchan grib meeru Baltijâ, tad lai tà
tuhliu dod Baltijai pateeſi plaſchu paſch-
waldibu, ſura buhtu iſwehlama zaur
wiſpahreju, weenlihdſigu, teeſchu un aiſ-
klahtu wehleſchanu. Tikai ſchahda paſch-
waldiba ſpehſ nowehriſt wiſas neliku-
mibas, kaſ ſchejeenes dſihwê eeweefu-
châſ, ka patronata teeſibas, muiſchnee-
zibas daſchadâſ privilegijaſ, natural-
klaufibu un ſemes nodoklu neſamehri-
gunu, birokratijaſ patwaribu u. t. t.

Kofneſeſ delegati: J. Krodere.

P. Malta."

Telegramaſ noſuhtijchanu uſtizeja man
un ſkol. Maltam.

ſchis darbs ſazehliſ muiſchneeku aprindâſ
leelu wehtru! Kad pret kara ſtahwokla ee-

weščhanu ņazehlās leelafā ņabeedribas daļa, tad drihš ween parahdijās Rīgā uš eelam iņlipinati drufati ņludinajumi, gubernatora, barona Meijendorņa un Rīgas pilņehtas galwas Armitņtedta parafņtiti, ņa wini ari newehlo-tees kara ņtahwolka eeweščhanu Widņemē.

PaĆaņtos darbiba bij ņoti dņihwa un intereņanta taņ ņinā, ņa wiņi eedņihwotaji lihģņmoja un Ćawileja par ņaņneegtām brihwibam un tās ari deefĆan apdomigi iņleetoja ņawās ņapulzēs. Roņneņē, ņā jau ņazits, ņapulzes notika ņwehtdeenās un weenmehr bij netizami dņihwi apmeņletas. Wiņi ar leelu intereņi noņlauņijās manu ņinojumu par panahkumeem Rīgā 3. nowembra ņapulzē pee gubernatora un atņina, ņa ņaņtahditais paņchwaldibas liņkuma projeĆts pilnigi pareiņs un, ņa teeņham ari ņoti noderigs ņaņauĆt nodomato paĆaņtu delegatu ņapulzi. No Roņneņes pag. par de-legateem eeweħleja mani un ņkol. Maltu.

Ķad muħņu 3. nowembra ņapulzes darbam un nodomeem bija tiņ dņihwa un leela peeņriņchana, eņ ari neĆawejos ņaņauĆt ņcho de-legatu ņapulzi. Ķaur laikraņņteem uņaizinjau latweeņchu apĆabalu (Widņemes, Ķurņemes un Ķnņlantijas) pag. delegatus uņ ņapulzi 19. un 20. nowembri, Rīgā, Romanowa eelā Nr. 25, deħņ ņaņtahdita paņchwaldibas liņkuma projeĆta un zitu ņteidņigu Ćautajeenu pahrru-naņchanas. Par ņapulzes ņaņauĆchhanu tiņa ar raņņtu paņimots Rīgas pilņehtas polizij-

meistaram Vertikam. Pašinojumu perionigi
nodewa škol. Malta. Ziteem augšchā min.
komitejas lozēkēem tuhlin ar rakstu pašinoju
par šapulzēs šafaušchānu un winus luhdsu
18. nowembrī pehz pusdeenas eerastees Su-
worowa weēnizā apšprecēt šapulzes darbu un
deenas fahrtibu. Wiš bija eeradušchees. Kad
tā ap plšit. 9 wakarā beidjam darbu, turpat
pa telefonu runajām ar Peterburgas Ūhri-
gas II eezirkna pristawu (Romanowa eela
Nr. 25 atrodas šchāt eezirknī), waj polizejai
naw kas pret muhšu šapulzi. Atbildeja, ka
nekas neešot pret to, tikai rih tā, plšit. 10 no
rihta lai aisejot uš kanzeleju išanemt noteikto
arleezibu, ka „polizejai naw nekās pretim pret
ušdotās šahles leetošchānu.“ Šcho darbu uš-
nehmās komitejas lozēklis, rakstiv. R. un tā
išchkihramees ar jaušām zeribām uš šapulzi.
Bet muhšu zeribas ijjuda. Rih tā, nogahjis
uš šapulzes weetu, atradu preešchā polizeju,
kura nelaida laudis eekšchā. Prašiju deschu-
rejošcham pristawam paškaidrot šchahdas rih-
zibas eemešlus. Winšch teiza, ka rihkojotees
uš polizijmeistara pawehli, jo es neešot ee-
šneedšis wajadšigo pašinojumu (?). Te nu
bija tihšchs waj ari netihšchs pahpratumš,
kuru wajadseja tuhlin nowehrīt. Paluhdsu
kahdus no uš eelas šapulzejušchamees laudim
un gahjam pee polizijmeistara. Polizejas
nama koridorī šastapam kahdu deschurejošchu
eezirkna ušraugu, kuru luhdsu, lai pameklē

kanzlejā tahdu un tahdu pašņojumu. Wiņš
apšolijās un eegahja kanzlejā. Ēs tuhliu
atkal peeteizos pee polizijmeistara, kur tiku
ari peenemts. Gegahjam wiņš. Ns apjauta-
šchanos par polizejas pretestību nuhsu šapul-
zei, polizijmeistars glušchi newainigi paškaid-
roja, ka „teešcham neefot šanehmis manu pa-
šņojumu.“ Ēs aishahdiju, ka wakar wakarā,
kad runaja ar eezirkņa prištawu, šchis eemes-
lis netika teikts, bet gan teiza, ka pretim ne-
kas neefot. Polizijmeistars eefauza šchā
eezirkņa prištawu, kuršch teiza, ka „wakar ne
ar weeru par šchahdam leetam neefot runa-
jis“. (?) Pa to laiku, kamehr mehs štrihde-
jamees un „melojām“, eenahza augšchā min.
eezirkņa ušrangš **ar šcho pašņojumu rokā.**
Polizijmeistars nobahla un teešcham nešaprata,
ko atbildet. Behz laizina wiņsch teiza, ka
gubernators neatkaujot šcho šapulzi, tamdehš
lai ejot pee wina. Teizu ka apruna-
šchos ar komiteju. Tam ari wiņsch peekrita
un šolijās ap pusdeenu buht pee guberna-
tora, lai ari mehs tur eerodotees, ja tikai to
wehlotees.

Ušgahjam atpakal uš šapulzes weetu.
Publiku laida jau reštoražijas telpās. De ša-
štapu komitejas lozeklus, ari R. Tas
paštahstija, ka apšolito apleezību nedabujis
un, ka wafarejo šarunu ari tur n o l e e g u š c h i.
Komiteja nolehma eet pee gubernatora. Gera-
damees pilk ap pusdeenu. Polizijmeistars is-

nahza no gubernatora kanzlejas un man pateiza, ka wināch neka tur newarot darit, lai runajot ween pašchi. Beeteizamees wairat reises, aizrahdidami, ka ūteidsami jarunā, jo ūapulzes atkļahjchana noteikta plkst. 1 deenā, bet tikam peelaiūti pee gubernatora tikai ap plkst. 3 pehz pusdeenas. Gubernators isskaidroja, ka newarot atkaut pulzetees kopā widsemneekēem ar kursēmneekēem, bet ešot meerā, ka tikai widsemneeki ūapulzejotees pee wina pili. Es gan aizrahdiju, ka 12. oktobra likums par ūapulzem ūchahdu ūchkiroūchānu nenoteiz, un, ka par ūapulzes neatkautūchānu man, kā ūasauzejam, pehz ūchā pašcha likuma, bija jadabū ūchahds pašinojums 24 stundas preelūch ūapulzes atkļahjchanas, bet tas neko nelihdseja. Behz pabeigtas ūarunas gahjam uš ūapulzes weetu, noūkatitees, kas tagad tur noteek. Utradam, ka polizejas tur wairs naw un, ka ūapulze jau atkļahta un teek turpinata mitina weidā. Lihds dabuja ūinat par muhūu atnahūchānu, praūija isskaidrojumu par panahkumeem pee gubernatora un polizejas. Wiūu ari pamatigi isskaidrojām. Sapulze ar ihgnumu ūa-nehma ūinojumu par administrāzijas istureūchānos un nolehna, turpinat ūapulzi wiūeem kopā, — widsemneekēem un kursēmneekēem.

Wehleja trihs ūapulzes wadonūs: pa weenam widsemneekam, kursēmneekam un pilūehtneekam. No Widsemes eewehleja mani, no Kursemes — kahdu Brigaderi un no

pilsētas — J. Māri.

Grubts bija darbs ustreukto lauschu widū, isdewās daudsmas peecturet pee tā, ka wiša apspreešchanās grošijās galwenā kahrtā ap weetejo pašwaldibu, winas tagadejeem truhfumeem un nahkošcho nofahrtošchanos. Birnā deena pagahja meerigi. Otrā deenā nahza apspreešchanās par pahrejas laikmetu un nahkošcho nofahrtošchanos. Wiši peefrita jau min. 3. nowembra šagulzes domam par pag. amata wihru pahrwehlešchanu, tikai papildija ar to, ka nahkošchā pag. walde janošauz par „rihžibas komiteju“, tadehļ ka šchi komiteja ispilda tikai pilnas pag. šapulzes dotās instrukcijas. Pehz plaščas un pamatigas apspreešchanās daschi lika preešchā formuletas resoluzijas par tagadejo politisko stahwofli, pahrejas laikmetu un nahkošcho nofahrtošchanos. Resoluziju šaturs bija šoti plašchi aptwerošchs, bet ihjā laikā pehz wišs tika peenemts deesgan pawiršchi.

Ap pusdeenu ekonomis pašinoja, ka nupat no pils pa telefonu šazits, lai tee pašchi deputati, kas wakar jau pee gubernatora bijušchi, aisejot šchodeen ap plkst. 2. p. pusd. waj 6. wakarā pee wina. Šapulze nolehma, ka pee gubernatora naw jaeef, par to, ka šapulze šahfumā tikusi no administrācijas pretlikumigi trauzeta.

Šchinī gadījumā administracija it škaidri parahdija, ka likums neteef zeenits un pildits

no teem, tam pašcheem jaušrauga likuma neatlaidīga īspildiņchana, tapehž jābeedribā juda zeeniba pret waldibas preekļištahwjeem, zaur ko dašchs labs pašahkumis dabuja ašaku nofrahju. Daudi apgabalos meeriga darbiba bija pawītam neespehjamā, ušbudinatee un šakarjušchee kaušchu prahti bija gatawi uš aišrauičhanos. Šabeedribas preekļiçgalā šahwoscheem darbineekeem tapehž bija daudi puhku, lai ušturu daudšmaš meerigu gaitu. Kolknešē tas īsdewās. Tur šapulzes darbojās parastajā gaitā, tāpat ari pag. walde neatlaidīgi šrahdaja pee pag. prašibu apmeerinašchanas.

Šizehlās jautajums par šihkredita nodibinašchamu pagastā un tuhlin pag. weetneeki šehrās pee šchā jautajeena apšpreekšanas un nofahrtošchanas. Šchā leetā es aišrahdiju uš to, ka pagastam ir pahrāš par 10,000 rbk. tā jauktā ušturas šapitala, kas šakrahjees no pahrdotās magāšinas labibas un top glušchi newehrtigi glabats bankās wišpahriga bada gadījumam. Bet tā kā tagadejā laikā, kur šatitšmes lihdsēkti peeteekošchi attihštijušchees, šchahds gaiditais bads naw pawītam domājams, tad šeho šapitalu war daudi leetderīgaki īšleectot, ihsti kā šihkreditu pag. šaimneezibas laboščhanai, aišdodot naidu pag. eedšihwotajeem. Peeteekošchakas un labakas rihzibas labad buhtu: jazenšchas dabut kreditu froma bankā par tīš pat leelu šumu, jīš leels

pagastam ſchis kapitalis un jazenſchas panahſt wiſu ſcho leelo formalitatu atzelſchanu pee naudas aiſdoſchanaſ noſahrtojot tikai pama- tigu weetejo kontroli wiſa ſchaſ leetâ. Pag. weetneeki ſchos aiſrahdijumus atſina par pa- reiſeem, plaſchi motiveja ſcho praſibu un un dewa ſawu apſtiprinoſcho nolehnumu, ko peeſuhtija komiſaram knaſam Kropotkinam ar luhgunu, lai gahdâ par ſchâ nolehnuma re- aliſeſchanu. Peedſihwojumi mahziuſchi, ka ſchahdu leetu apſpreeſchana waldibas eeſtah- dês welkas koti ilgi, kaſ ari ſchoreiſ, eeweh- rojot wehl tagadejo ſtahwoſli, bija domajams, tapehz pag. weetneeki peegreeſa nopeetnu weh- ribu pag. eedſil, wotaju luhgumeem par tuh- liteju naudas aiſdoſchanu ſainneeziſkâm wa- jadſibam un, pamatodamees uſ pagaidu no- teiſumeem par uſturas kapitala leetoſchanu, dewa uſ to ſawu atkaju. Leetas drihſakas noſahrtoſchanaſ dehl dewa man un pag. weetneekam II. pilnwaru, tuhlin greetees pee knaſa.

24. nowembra rihtâ abi ar II. eebranzâm Riġâ, lai no tureenes dotos tahlak, uſ Si- guldu, pee knaſa, bet taſ mums neiſdewâs, — ſahkâs dieſſzeta ſtreiſs un mums bija ja- paleet Riġâ. Schaſ paſchâ laikâ iſplatijâs baumas, ka Wiſſemê eeweſts kara ſtahwoſliſ, no kam laudis koti uſtraukti. Sahja daſcha- daſ baumas — weena par otru uſtrauzo- ſchaka. Mehſ nolehman dotees ſahjam uſ

mahju. Mums peebeedrojās wehl diwi zeka beedri. 25. nowembrī isgahjam no Rīgas. Misgahjam lihdi Dgres stazijai, kur parwadijam nakti. Stazijā wiši bij kōti uštraukti un teiza lai mehš tahlak pa šcho zeku neejot, ešot bihštami.

Meilgi preekšch mums te šabraukāšī banda, — kahdi 7—8 zilweki ar rewolwereem, flintem un duntšcheem brunoti wihri, draudejušchi katru nošchaut un peeprašijušchi širgus. Sem draudeem wišs teem hijis kōti ahtri jašagatawo un wini aišbraukušchi uš Leelwahrdes puši, šolidamees braukt uš Štrihweri. Newarot noteikt, kas wini tahdi bijušchi, daschi bijušchi tšcherkesu tehrpā un kà tahdi ari brunojušchees. Domajot, ka hijuše kahda „melnās šotnas“ nodaka. Modomajam tomehr braukt ta' kaš. Dtrā rihtā ap tšchetreem išbrauzām. Bijam jau netahlu no Rembates muišchas, kad mums pretim trauza kahds diwjuhgs. Tas tuhdaš apštahjās un no tā iškahpa kahds jauns zilweks, kuršch paškaidroja, ka uš to puši tahlak braukt ešot bihštami. Uš zeka wiši tilti ešot išpoštiti, wišur šapulzejušchees daudš kaušchu un runajot par „melnās šotnas“ eerašchanos un rihkošchanos šchāi apgabalā. Mehš tomehr gahjam tahlak.

Pee Rembates muišchas nekās nebija manams, bet pee netahlās Leelwahrdes muišchas frogā šastapām seelu kaušchu publi.

Difam aptureti un nopratinati, no kureenes un kurb ejam. Pašlaidrojām šawu gaitu un gabjam tahtak. No kauschu šarunam nopratam, ka šapulzejušchees us baumu pamata par „melno šotnu“, kura aišbraukuši us Škrihweru muiščas puši un no kuras ešot šagaidami usbrukumī jemneekem, kapehž jataišotees us aištahwešchanos. Bija noprotams ari tas, ka šchi „melnā šotna“ teešham tā pate, kas wakar bijuje Dgres stazijā. Laudis bija loti uštraukti un štipri dušmojās par „muhju fungu“ rihžibu, jo wišs tas ešot winu darbs.

Mešs ar U. atjinam, ka labak braukt pa zitu zeku, jo gar Škrihweri braukt bij teešham bištami. Gedami šatikam daudž kauschu, kas dewās us Leelwahrdes puši. Arapas bašnizas frogā paehdam pusdeenu un luhdšām širgu lihds Roknešei. Ari te redšejam laudis no Madleenas pušes us Škrihweri šteidsamees. Apjautajotees išinajām, ka ari šchos laudis uštraukuši tā pate šina, tīfai žitados motivos.

Wakar, 25. nowembrī, ešot no Mengeles zaur Madleenu dewušchees us Škrihweres puši „goda polizišts“ von Peteršons, wairati muišchneeki, „selbstšchukneeki“ un pulzinšch dragumu. Zekā pee Plateres muiščas von Peteršons lizis šakert diwus zekā gabhejus, lizis peešeeť pee jahtneeku šedleem, un raut lihdsi. Ja šchos newainigos žilwekus neufmeklešhot un neišglahbišhot, wini warot

Laudis wehl wairaf usbudinajis tas, fa ichai bandai steiguischees pafak pulks sweischi zilweku, furi stahstijuschi breefmu leetas par icho „fungu“ rihzibu. Echi karawana apmetufes Rofneses mahzitaja muischâ. Drihfween no mahzitaja muischas atskrehjuschi daschi zilweki un pajinojuschi fa tur jabraufusi kahda banda un patwarigi atnemot wiheem wisu labibu. Sapulze atjinusi, fa jaorganisejas itipraki pret „melnâs jotnas“ usbrufunneem.

Utra rihâ isplatijuschas wehstis, fa pag. nakti mahzitaja muischâ bijusi apschau dischanâs un fa tur wisu nopostischot, lai iteidstotes prahtigafi zilweki glahbt, kas wehl glahbjams. Tuhlit tur aisteiguischees skol. M. u. z. Utraduschi daudi sweischi zilweku, furi jau notaisijuschi ar „selbstschuzneekem“ lihgunu, fa peldejee atdos wisus eerotichus un tuhlin aibrauks projam. Eerotichi jau bijuschi atnemti, bet tai paschâ brihdi peesteidsees puhlis zitu sweischi zilweku, furi noteikti prajijuschi nahwi wiseem „fungeem“.

Bijis toti gruhiti puhli no ichi sola atturet, bet beidsot tas tomehr isdemees. Bet tahdâ gadijumâ laudis uistahjuschi ichas bandas wefchanu us pag. mahju, kas ari tizis darits.

Issinajis ichos apstahklus, es ai rahdiju, lai atkauj mahzitajam Stollam, wina gime nei un „selbstschuzneekem“ braukt us sawam peederibas weetam, jeb fur tee wehlas, bet

Stolls tam nepeefrita: wineent esot bihštami tagad kur braukt, tee labak paleekot muhšu apjardšibā. Tad tika nolemts eeweetot Stollu u. z. areštetos Rofnešes pils, pee kuras peelikft šargu pulzinus. Stolls u. z. tika eeweetoti pils apatschejā štahwā. Diwi „selbštšchuhneeki“ pee šchaudišchanās mahzitaja muišchā bija eewainoti, kureem šneedša ahršta palihdšibu.

Mahkošchā deenā, 27. nowembrī, bija kahrteja kauschu šapulze, kurā pamatigi pahr-runaja un apšpreeda pag. amata wihru wehlešchamu, kas bija noteikta uš pirmdeenu, 28. nowembri. Wiši tagadejee amata wihri labprahrtigi atteizās no šawu peenahkumu tahlakas pildišchanas, jo bija janoteek jaunām wehlešchanam, šawadā kahrtibā, pehž 3. nowembra šapulzē noteikta parauga.

Echi šapulze papildija 3. nowembra šapulzes wehlešchamu noteikumus ar to, ka pee wehlešchanam peedalaš ari šeeweetes, ka wehlē un war tift eewehleti wiši, kas šašneegušchi 20. gadu wezumu, ka jaunajā pahrwaldē, ko šauks par „rihžibas komiteju“, jaewehl pawišam 10 peršonas, no kurām weens preekšneeks un weens kafeers; ka no pilnas šapulzes peenentam rakšwedim ari balšs teešiba pahrwaldē, kā wiši pahrwaldes amata wihri dabun no pilnas šapulzes noteiktu algu, tāpat ari no jauna noteiktee šchšihreja teešnešchi un pag. teešnešchi. Behdejee pagaidam

rihkoſees uſ prahwneeku paſchu uſaizinajumu, eekams eerihkoſ apelazijas teeſu likundoſchanas zekâ. Beſ ſchâ jautajuma, ſapulze noklauſijâs manu ſimojumu par neiſdewuſchoſ brauzeenu pee komiſara naudas aiſnemſchanas leetâ, kâ ari pahrrunaja notikummu ar mahzitaſu Stollu u. ſ. Pehdejo leetâ tahlaſu rihkoſchanoſ uſtizeja eewehletam birojam. Muſſiu ſchâs deenas darbu pee paſchâm beigan pahrſteidſa uſtraužoſchâs ſinaſ no ſkrihwereſ un Deelwahrdeſ — ka tur notikuſchâs ſadurſmeſ ar „ſelbſtſchutznееkeem“ un pat ar kara ſpehku.

Bijâm ſoti uſtraukti, tomehr meerigi ſchſihrameeſ. Up puſnakti no ſtaſijas atkal atnahza ſina, ka nahkot wilzeenſ ar apzeetinateem muſſchneeekeem. Miſgahjam uſ ſtaſiju pahrlleezinateeſ par ſinaſ pareiſibu. Teeſcham peenahza ari wilzeenſ no ſkrihwereſ puſeſ. No tâ iſnahza ſkol. B. un ſtahtija, ka eſot atwedieſ ſawangotuſ muſſchneekuſ un ari daſchuſ kareiwuſ. Eſ neſapratu, kapehſ ſchahda rihziba un praſiju paſkaidrojumuſ, bet nedabuju nekahdu noteiktu atbildi. Wiſſſch rihkoſjâs tahlaſi: iſweda no wagona „goda poliziſtu“ von Peterſonu, polizejaſ rakſtwedi Maſſimowitiſchu, ſkrihwereſ muſſchâſ pahrwaldneeku Reſſonu, diwuſ ſcherkeſuſ un kahduſ 10 ſaldatuſ un noteiza, ka tee jawed uſ pag. mahju. Echo pawehli iſpildija B. lihdi ejoſchi ſweſchi zilweki. Eſ atradu par wajaſſigu peegreeſt ſewiſchku wehribn ſalda=

tee n, lai tee netiftu aisskarti, jo tagadejâ usbudinato prahtu laikmetâ tas drihš wareja gaditees. Atwesti bija ari daschi tschemodani, furus ari nosuhtija us pag. mahju. Te es nehnu mantas šawâ pahrinâ, lai nenosustu un Kofneses pag. neusbruktu šahda atbildiba. Pag. mahjâ B. šahstija, ka muišchneeki „selbstschuzneeku“ un dragumu apšardšibâ behgušchi no Škrihweres pils us Leelwahrđi, fur tee tikušchi eelenkti, šawangoti un atbrunoti, ka westas šarunas ar wineem Leelwahrđe, kâ ari to, ka Škrihweru muišchas pils, pehz muišchneeku išeššanas tikuš no dedšinata. Laušchu bijis koti daudš un dšeešmas nebijušchas šawaldamas. Kad atradušchi Škrihweru muišchas pili pehz muišchneeku aišbehgšanas weenu no teem zilwešcem, furu von Peteršons 25. nowembri atwedis no Blateres, nošchautu un otru ari tikko dšihwu, tad tur nebijis nekšs glahbjams, wiši kleequšchi, ka šlepkawâm wajagot šlepkawa algu. Bet no wiša B. šahstijuma nebija šaprotams, kapehz min. peršonas westas us Kofneši, kad leelakâ daka muišchneeku un ari dragumu ofizeers von Sterns palikušchi Leelwahrđe. No atwesteem apšeeťinateem ari nekâ newareja iššinat. Peteršons un Maššimowitschs bija koti usbudinati, Keksšons kluseja un šaldati zita nekšs nesinaja šahstit, ka tikai to, ka pee Leelwahrdes frogš bijuš šaduršme ar šemnešceem; wini, šaldati, daschi tikušchi ša-

wangoti un ſchurpu atweſti un pahrejee —
leelafâ data — iſſitufchees' puhlim zauri un
aiſgâhjuſchi uſ Rigas puſi.

Rahkoſchâ deenâ, 28. nowembrî, fâ jau
minets, amata wihru wehleſchana. Sapul-
zejâs atkal daudſ kauſchu. Wiſi nehma loti
dſihwu dalibu pee wehleſchanam un zentâs
pag. amatos eewehlet iſglichtotakos un apſini-
gakos zilwekus, neſkatotees uſ kahrtu un nodar-
boſchanos. Gewehleja gan ſainneekus, ſtrahd-
neekus un ſeewetes. Skolotajus eewehleja
wiſus bijuſchos, tâpat ari rakſtwedi. Zauka
parahdiba bija tâ, fâ alga amata wihreem,
ihſti ſkolotajeem un rakſtwedim, nolehma pee-
teekoſchu, jo labu darbu warot praſit tikai
tad, kad tas teekot labi atlihđjinats. Darba
ſchâi deenâ bija daudſ, kapehž bija loti ja-
ſteidſ, lai waretu pahrrunat ari par Nembatê
apzeetinateem muſſchneekem. Es biju pahr-
leezinats, fâ B. patſ wiſu ſapulzei paſinos,
kamdehl tas uſlizis kokneſeeſcheem tik leelu
atbildibu, jo winſch, fâ iſlikâs, negribeja
man uſtizet ſawus darbibaſ mehrkus, bet
ſchi pahrleeziba mani ſtipri peewihla, —
B. ſapulzê nemaſ nerahđjâs. (?) Kokneſee-
ſcheem zits neatlika, fâ nemt ſchos areſtetos
ſawâ apſardđiba; kamdehl ſapulze atjina par
derigu von Peterſonu u. z. eewetot muſſchas
pili, bet ſaldatus iſdot ſainneeku pahrjina.
Nejauſchi, no ahreja iſſkata wehrojot atrada,
fâ ſaldatu drehbêſ eegehrbees weens ſcherkeſſ;

tam saldata drehbes nowilka, atstahjot apaf-
šchâ gehrbto tšcherkeša ušwalku un šuh-tija ar
jau min. diweem wina beedreem uš pili.
Schâ darba ispildišchanu ušdewa birojam.
Lihds nogahjam pili un nofahrtojam dar-
bus, eeradâs ari B. ar wairakeem apzeetina-
teem muischneekem. Winšch teiza, ka tee
ešot wakar Seelwahrde aresteti un jaewe-
tojot te, kas ari tika ar muischas pahrwald-
neeka šinu isdarits. Tagad koknešeschu ap-
šardšibâ bija ap 40 zilweku, štarp kureem ari
dašchi ahršemneeki, pat Wahzijas ofizeeri.
Tika nolemts nogaidit šauschu ušbudinato
prahtu nomeerinašchanos un apšargajamos
atlaist uš wina peederibas weetam. Muihu
nodonu pabalštija von Peteršons ar šawu
išgatawoto rakstu, kurâ luhdsis landmaršchalu
baronu Meijendorfu, lai šara štahwokli Wid-
šemê neewedot un lai gahdajot par drihu
šaprašchanos ar latweeschem — šemneekem.
Wineem wišchem Koknešê labi šlahjotees we-
nigi weetesas komitejas inteligentako lozekku
gahdibas deht, bet ari pehdejeem ešot šoti
gruhti apmeerinat ušbudinato puhli, tamdeht
lai palihdsot winus glahbt. Šchis šakts
ššaidri peerahda ka muischneeki jau agraki
šinajušchi par šara štahwokta eeweschanu
Widšemê. Šcho rakstu von Peteršons lizis
paraštit wišchem apzeetinateem muischneekem
un luhdsis M., kuršch bijis muischâ, nošuh-
tit rakstu landratu kolegijai, tad ešot šerama

šaprašchanās panahšchana. M., rakštu šaneh-
mis, atnahza us pagasta mahju, lai kopigi
apfreeštu, ko darit un kà rihkotees atkal šhajâ
leetâ. Pagasta mahjâ todeen jaunee amata
wihri šanehma šawus amata peenahfumus,
šapehž atkal bija šanahžis šoti daudš šaušchu.
Apdomajušchees atšinam, ka rakšta šaturš pa-
reišš un tas janošuhža pehž peederibas.

Ap šcho laiku te eeradās ari škol. Br.
Winšch apnehmas aišwešt šcho rakštu us Rigu,
jo winām ešot wišas weetas, kur buhtu jaet,
labi pašihštamas. Br. apnehmišchanoš peenehma
un winšch tajâ pašchâ deenâ pa femeszeku ee-
brauža Rīgâ, jo štreika deht pa dšelsžeku ne-
wareja braukt. Br. tik usdots, nodot rakštu,
ja ween eespehjamš, pašcham Meijendoršam un
dabut tuhlin atbildi, ar kuru, žif drihš tik war,
šteigteees atpakaš; žiti šahdi usdewunni un at-
šaujas Br. netika dotas. Žau no 20. nowem-
bra, ar ilgošchanoš gaidijam us wina atbrauk-
šchanu, bet tās weetâ šanehman atkal uštrau-
žošchas šinas, ka no Štukmanu pušes nahkot
„melnâ šotna“, kura poštihšot wišu nošt, še-
wišchli pagasta mahjas un školas. Otrâ šina
atkal bija, ka nahkot kara špehšš muišchneekus
atšwabinat. Pa wišu šcho laiku, šamehr bija
šahkusees šaduršme ar muišchneekem un „šelbst-
šchukneekem,“ šaudis bija šoti ušbudinati un,
kà waredami, šagatawojušchees us aiššargašcha-
nos. Mehš paredšejam šlittas šekas šahdâ
gadijumâ, ja pee šoknešes peebrauž waj nu

„melnà fotaa, waj fara ſpehks un ſahk kautka rihkotees. Tad wareja notift apſargato muifch-neeku nogalinaſchana, fà ari breeſmiga aſimu iſleefchana n e i ſ b e h g a m â ſadurjme. Tadehſ mehſ atradam par p. reiſu, mehginat iſſinat leetas pareiſo ſtahwokli un tad luhkot zaur ſarunam leetu noſahrtot tà, fa ſadurjmes neiſnahktu. Scho darbu uſnehmas ſkol. W. Winſch ſtazijà dabujis ſinat, fa no Stufma-
neem teeſcham nahkot fara ſpehka wilzeens, nehmis ſew palihgâ pee ſarun: wejchanas preeſteri R., ofizeeru von Sternu un von Peterſonu. Stazijà nonahkuſchi, tee dabujuſchi ſinat, fa ſchis pats wilzeens netahku no Stuf-
manu ſtaziyas nogahjis no ſleedem. Tahdà gadijumâ wini ſteiguſchees uſ ſcho wilzeenu. Bekà ſaſtapuſchi leelus apbrunotu kauſchu pulkuſ. Miſbraukuſchi 11 werſtis no Kokneſes un tur teeſcham atraduſchi no ſleedem nogah-
juſcho wilzeenu. Apſahrt bijuſchi ſaldati un ofizeeri, fà ari privat zilweki. No ſleedem nogahjuſchi un apſahdeti bijuſchi ap 2 — 3 wagoni un ar lokomotiwi. Subtijuſchi klaht ſarunatees preeſteri R., no kureenes un uſ kureeni brauzun ar kahdu noluhku. Preeſteris drihſ ween atnahzis atpakal un ſtahſtijis, fa eſot teeſcham fara ſpehks, ſarunàs ar wimu ne-eelaiſchotees, bet wehlotees runat ar ofizeeri Sternu. Tas aiſgahjis. Saldati peepeſchi ſah-
kuſchi wejelos wagonus ar wiſeem ofizeereem un ari von Sternu, ſtunt uſ Stufmani. Tad

M., pr. R. un von Peterjons braukufchi atprikaf uf Roknefi. M. pagaſta mahja eenahja jau laba tumſa un iſſtahſtija wiſu leetas gaitu. Dſizeers von Sterns ari wehlaſ eera-dees muuſchā. Wehlaſ dabuja ſinat, ka ir teeſcham bijis nodoms atpwabinat muuſchneefus, ko laudis ir romanijuſchi un ſteiguſchees atturet ſadurſmi ar bihtamo eerozi — dſelſzeka iſpoſtiſchamu. Pehdeja jaatſiſt par iſmiſuma darbu, kaſ padarits nomanot breejmu tuwoſchanos. Beſ tam atbildiba gulſtas ari uf ſcha wilzeena wadoni, jo wiſam Stuknamu ſtažija teiktis par dſelſzeka iſpoſtiſchamu un beedinats tahtaki braukt, bet wiſeſch uf to naw greeſis nekahdu wehribu, t. i. darijis pret wiſeem dſelſzeku noteikumeem, jo tahdā gadijeena wilzeens nedrihtſteja tahtaki braukt. Œchi pehdeja rihziba iſſkaidrojama ar to u o l u h k u, ka hds bij ſchai jauktajai kara ſpehka un „ſelbſtiſchukneeku“ nodakai un ar to uſpuhtibu un nezilwezibu, ka hda peemiht ſina-mai ſchirai — muuſchneezibai.

Sinas par muuſchneeku areiſteſchamu un apſargaſchamu Rokneſe, bija loti ahtri iſpla-tijuſchās pa wiſu Baltiju un pat wehl tahtak. Ilo malu malam nahja laudis uf Roknefi un mums uſſtahdija daſchadas praſibas: weeni — lai noteizot deemu, furā tauta wareſchot dot ſ. reedumu par ſaweem apſpeedejeem un ſlepkawām; otri — lai uſus ja-wangotos ſuhtot uf wiſu peederibas neetam,

fur fatris dšihwojuſchi un darbojuſchees ſawàs „waronu“ lomàs un beidsot, treſchee — lai wiſus uſ weetas noſchaujot, jo wini to paſchu eſot darijuſd,i. Es it wiſeem, kaſ uſſtahjàs ar ſawàm praſibam, iſſklaidroju, ka aſinu iſleeſchana ar wiſeem lihdselkeem janowehrſch. Daſchi atſina ſcho aiſrahbijumu par pareiſu, bet ziti tomehr palika pee ſawàm eedomam. Paſchâ wafarâ Rokneſê no Wladleenas eeradàs diwi zilweki un tureenes kauſchu wahrdâ praſija muiſchneeku iſſuhitiſchanu uſ to peederibas weetam. Mehs ari teem paſklaidrojàm ſawu riħzibu. Weens no wineem bija ar to meerâ un aiſbrauza, bet otris neapmeerinajàs un palika Rokneſê.

Gewehrojot wiſu to, tika uſ riħtdeenu, 1. dezembri, ſaſaukta pag. ſapulze, jo newareja ſagaidit Br. atbrauſchamu no Rigas. Uſ ſcho ſapulzi eeradàs miſſumê kauſchu, ſtarp fureem bij dauds ſweſchu. Sahka runat par muiſchneeku iſſuhitiſchanu no Rokneſes. Sweſchee noteikti praſija muiſchneeku iſſuhitiſchanu. Noluħks bij ſklaidri redſams, bet pretoschanàs nebij eeſpehjama. To redſot, kaħds no kokneſeeſcheem lika preeſchâ aiſſuhitiſch muiſchneekus tur, no fureenes tee atweſti, kaſ ari, apſwerot wiſus apſtahklus, tizis nolents. Lehnuma iſpildiſchanu uſdewa man un Maltam. Mehs abi aiſgahjam uſ muiſchu un paſludinajam muiſchneekem ſcho ſapulzes lehnumu. Wini bij ar to meerâ un

Drihji atbrauza no pils ari M. ar Stollu un tā peederigeem. Winus aishweda us Leepkalni. Tā pagahja ūchi deena ar jauneem ūwarigeem notikumeem.

Pee pašča wafara tika jānemta telegrama no Br., ka jau brauzot no Rigaš, kapeh3 lai us rihddeenu, 2. dezembri, ūšauzot ūauschu ūapulzi.

Otrā rihā agri, man ūstahstija, ka wafar e3ot us Behrjes tilta nošchauti von Peteršons, Makšimowitšs un 3. ūšcherke3i un turpat ari us ledus atstahāti. Šchi ūin? atkal mani ūoti ustrauga un u3lika jānnus peenahkumus, jo bija jāruhpejās par lihku no3op3chanu. Mi3gahju pee tuwakā kaimina, ūudmalneeka G. un luhdsu to paruhpetees par lihku no3op3chanu. G. ar leelako labpatik3chanu usnehmās to isdarit un a3gahja kopā ar diweem pag. mahjas ūargeem us notikuma weetu. Es gahju atpa3ak us mahju un gaidiju ūuhtmus un Br. no Rigaš. Geradās tilai Br. un adw. B. Behdejais ūoti du3mojās par ūwe3chajeem ūaudim, bet ihsti par to wadoneem, kas til me3chonigi rihkojušchees, nenogaidijušchi ūarunu rezultatu Riga. Barons R. un redaktors 3. palikušchi Leelwahrdē, kur par leelu brihne3chanos ūastapu3chi wi3us Rokne3ē ap3argatos mui3chneekus. No wi3am ūarunam tagad wairs nekās nei3nahk3chot, jo mui3chneeku landratu kolegija atkaph3chotees no dota ūolijuma — ūstahtees ūakaros ar ūemneekem

un kopigi gahdat par šaprašchanos un reformam. Uš šapulzi bija šanahzīs deesgan daudš kaušchu. Bahrrunaja jo plašchi laukstrahdneeku jautajeemu, lai glušchi tukšchâ nebuhtu jaeet mahjâs. Šapulzê eeradâs ari G. un pašinoja par lihku nokopšchanu. Šapulze isteiza nizināšchanu par šchahdu šleptawibu un nolehma lihkus paglabat rihthdeen.

Behz šapulzes Br. štahstija, kâ rihkojees Rīgâ. Ronešis rakštu landratu koleģijâ, kur to šanehmušchi ar pahrsteigumu un labpatišchanu; neesot zerejušchi, ka latweešchi eelaidiŭhotees špert šchahdu šoli. Tad aišgahjis „Deenas Lapas“ redakzijâ un wišu ištahstijis, kâ ari nodewis norakštu no von Peteršona šastahditâ rakšta. Ari te preezajušchees par šchahdu panahkumu un tuhliņ šahjušchees šakarâ ar landratu koleģiju dehš šarunu wešchanas par Roknešê apšargateem muišchneekem, bet ihiti par tagadejo šahwofli. Šsnahkums bijis tas, ka landratu koleģija apnehmufēs gahdat par kara šahwofka neewešchanu Baltijâ, par jo drihsu šteidsamako reformu eewešchanu u. z. Tad weenojušchees par delegateem, kas lai brauktu uš Rokneši. Ššraudšiti tikušchi barons R., redaktors J. un adm. B.

Nahkošchâ deenâ, 3. dezembrî, jaunâ rihžibas komiteja uššahka šamu darbibu ar pag. nešpehjneeku dšihwes išpehtišchanu un noštahdišchanu uš labakeem pamateem

Wisi komitejas lozekki eeradās pag. ne-
špehjneeku mahjā uš pilnu šehdi. Nešpehj-
neeki nodewa daudš loti dibinatu šuhdšibu,
kuras wišas tifa eerakštitas protokolā, lai
štahditu pilnas šapulzes preekšchā, uš kuru
ari winus ušaižinās. Nešpehjneeki bija loti
preežigi un palika tai žeribā, ka jaunā walde
teešham šalbinās winu ruhgto dšihwi.

Swehtdeen, 4. dezembrī bija kahrteja
pag. eedšihwotaju šapulze. Šapulzei tifa
nodots pahriškats par lihdsšchinejo biroja dar-
šibu, kuru atšina par pilnigi pareišu.

Uš nahkošcho šapulzi noteiza apšpreešt
nodokku klāšchanas jautajumu. Te nu bij
daudš eepreekšcheju darbu, jo tifa jau nolemts
peeturetees pee 3. nowembra šapulzes noleh-
muma, ka nodokki jānem no pagaištā dših-
wojošchām peršonām, bet ne no pee pag. pee-
rakštītām. Wišwarigakais bija šinu šawahš-
šchana par katra eedšihwotaja mantas štah-
wokli, peknu un darba algā. Preekšch tam
bija iſgatawotas šewišchlas listes ar daudš
jautajumeem.

Swehtdeen, 11. dezembrī, šanahza daudš
šaušchu uš šapulzi. Wišu deenu apšpreeda
šaimneeziškus jautajumus. Beidsot nolehma
ka tagadejā pag. nodokku weetā jaewed ee-
nahšumu nodoklis, ka pee maššchanas ja-
peedalas wišeem pag. eedšihwotajeem, no
20. gadu wežeem, ka rižzibas komitejas lo-
zekkeem katram šawā eežirknī jašawahz šinas

par eedšihwotaju mantas itahwofli, peknu un darba algu pehz listēs šastahditeem jautajumeem. Nahkošcho šapulzi noteiza uš 18. dezembri. Nihzibas komitejās lozekki ar šawahštām šinam eeradās uš padomes šehdi, 15. dezembri. Bet tad jau wairs nebijam tajās domās, ka muhšu darbiba warēs meerigi turpinatees. Bagastā gahja atkal nopeetnas šinas, ka no Dwinškas pušes nahkot leelaks kara špehka pulks ar ušdewunu, jo bargi šodit wišus, kas ešot šarakštiti uš šewiščkam, kara špehka wadoneem nodotām listem. Šchās listes šastahdijušchi muischneeki pehz no wineem išjuhtitu špeegu šinam, tadehš katram, kam bijuši ar muischneekem kaut jeb kahda šaduršme, draudot nopeetnas breešmas, tāpat ari teem, kas peedalijušchees šapulžēs kà runataji. Tās paščas šinas wehštija, ka muischneeki leelotees atštah Baltiju par tukšneši, kahdu to atradušchi eenahkot Baltijā, ka nahkošchā wafarā braukšchot ar šemneekem tāpat, kà lihds šchini ar wimu širgeem braukušchi, ka beedribu mahjam un školam, šchām „rewoluzijas weizinatajam” akmens uš akmens nepalikšchot u. t. t., u. t. t. Sawā šehdē šchis šinas wišpušigi apšpreešdami atradam tās par šoti tizamām un nolehmani pahtraukt eesahkto darbibu un wišeeem darbineekem uš laiku pašust.

Smolenskā, 1906. g.

Wisjaunakee isdewumi, kas pehdejâ laikâ ijnahkufchi:

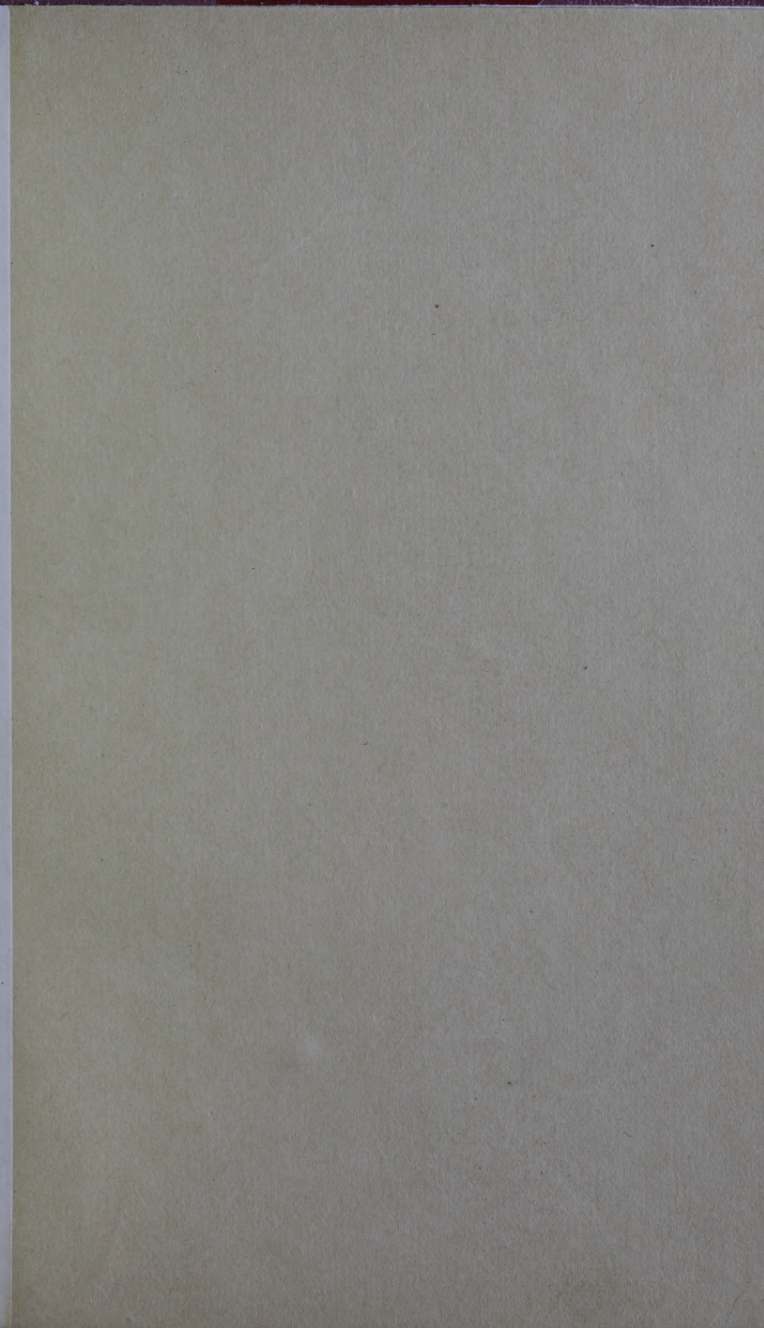
J. Jansons. Jauni waj klauni? . . .	45	kap.
W. Morris. Naktotnes japnis . . .	60	"
B. Lafarg. Ihpajchuma isz. u. attihst. . .	30	"
Prf. Teichmans. Dsihwiba un nahwe . . .	35	"
Prf. Delitsch. Bibeles un Babeles III d. . .	60	"
S. Olkots. Budistu katkijmis . . .	70	"
W. Bölsche. Pasaulēs radisch. deenas . . .	60	"
W. Bölsche. Kas ir zilweks? (ar sihm.) . . .	45	"
Prof. Serwans. Ciropa pirmis grehtu pluhdeem	45	"
S. Spensers. Attihstibas mahziba . . .	20	"
Dr. Mengers. Jaunā tikumiba . . .	40	"
Dr. Busch. Most ar stahrkeem! . . .	35	"
C. Haeckels. Monijms.	30	"
C. Schepard. Jaunawam un mahtem . . .	40	"
Hüdr-Menno. Seeweete.	30	"
J. Rainis. Uguns un nakts	75	"
J. Afara Kopotu rakstu II. brtu.	50	"
A. Bogdanows. Sarkanā swaigsne	50	"
L. Zehnins. Gribas spehks	30	"
J. Blaude. Konserwu pagatawofchana . . .	20	"
L. Tolstojs. Newaru ilgaf klujet!	05	"
L. Tolstojs. Tumšibas wara. Luga.	40	"
L. Andrejew. Bads.	45	"
J. Wedekinds. Musika.	25	"
G. Hauptmans. Weentuki zilweki	40	"
S. Nadjanows. Wamuschina behrni	30	"

Gd. Trenmans. Weidenbauma dsejas.	50	fap.
W. Witmana Dsejas	25	"
T. Kahrstens. Seemas wakari	25	"
"Semneeku Puhrs" I brt. koopr. ſchurn.	20	"
"Teatrs" V. brt. teatr. ſchurnals	25	"
"Rahtres" I. brt. ſatiriſks ſchurnals	06	"

Dekadentiskee un pornografiskee isdewumi:

Jannſudrabinsch. Weena deena. Luga.	40	fap.
Auſtrinsch. Raſpars Gluhns	45	"
Akuratera Stahſti I	40	"
Forels. „Laulibas higiena.“ Zuhzibu at= tehloſchana dſimumu dſihwê	60	"

(aiſleegta).

„Dsirksteles” apgahdeens:

- № 1. Atwases 1. Makia 30 kap.
- № 2. Atwases 2. Makia 30 kap.

№ 3. **Fauni waj** » » »
 « « « « **klauni?**

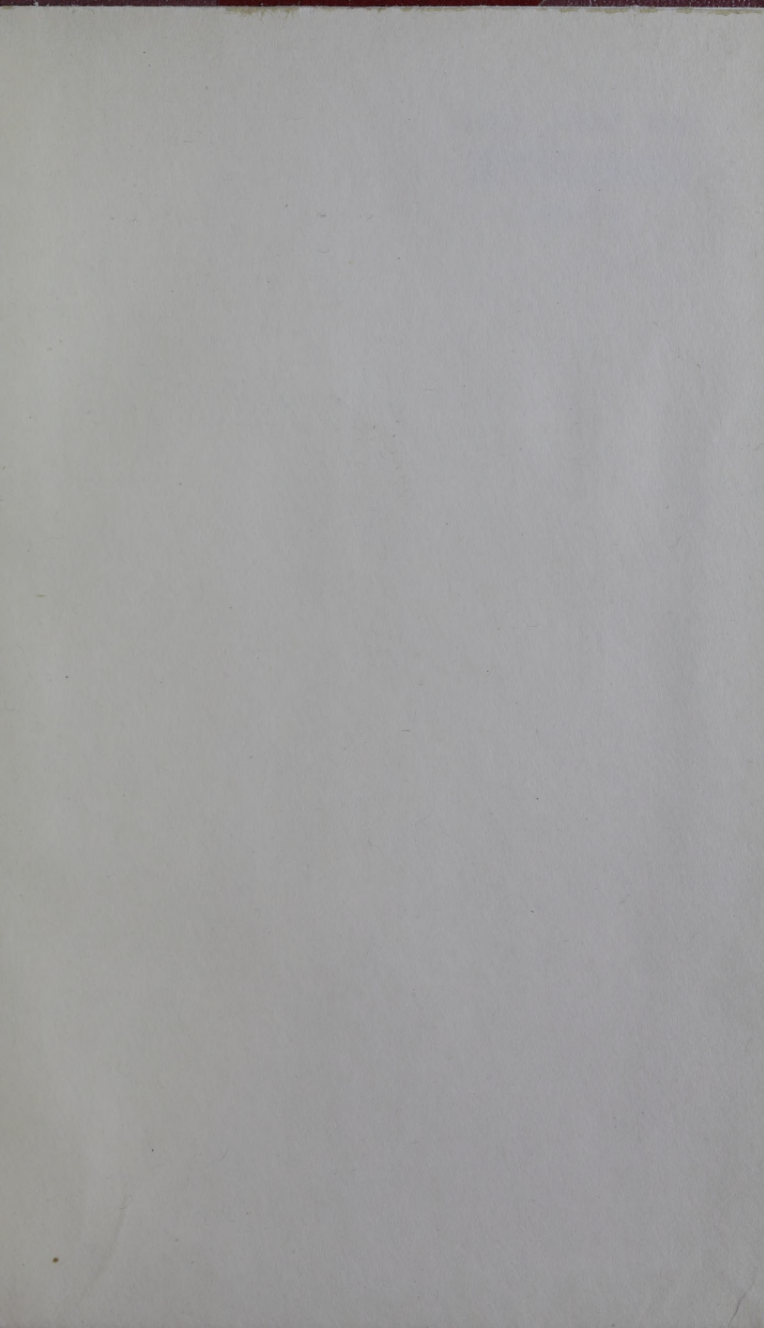
Peelihmes par muhsu jaunako rakitneezibu
 no

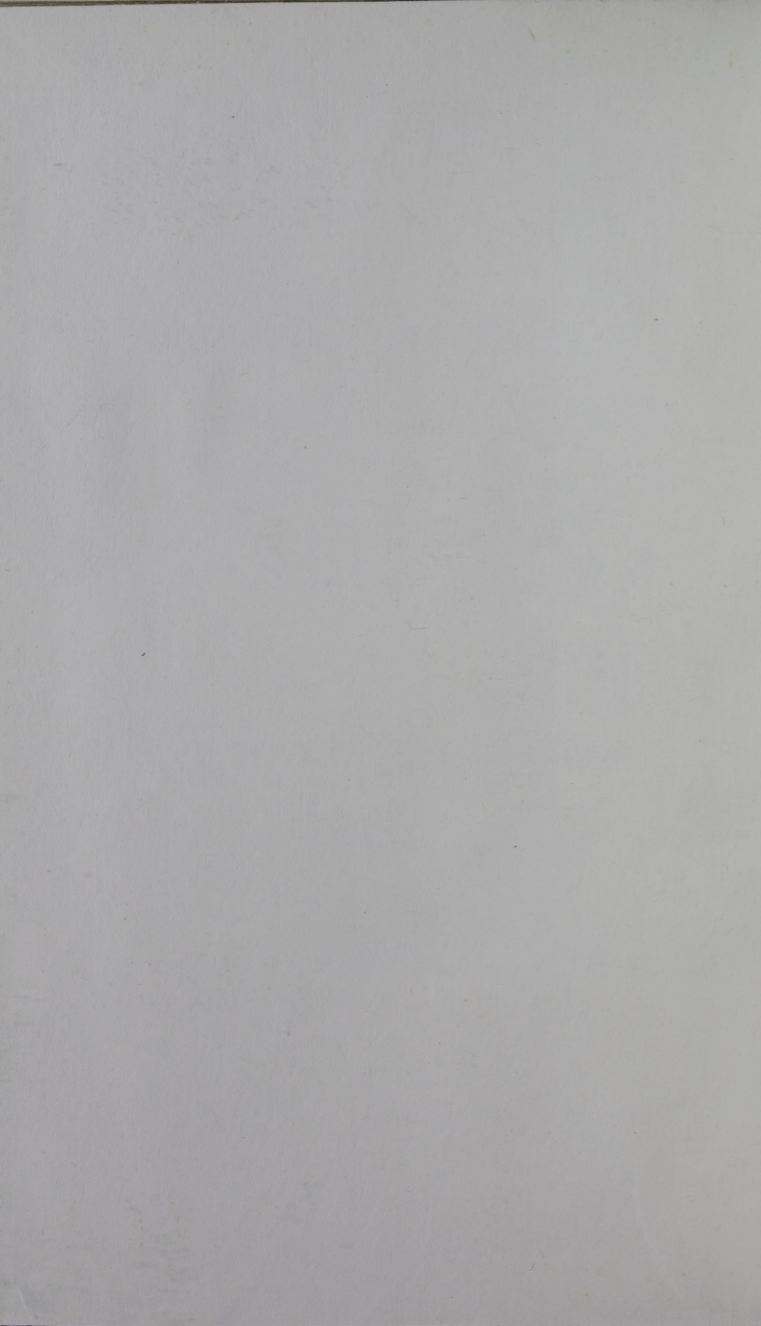
J. Jansona.

Makia 45 kap.

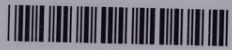
№ 4. **Abjscha preekshlasijumi par taut-**
faimneezibu isnahs drihsunâ.

Martins Racenis

Latv. Akad. bibl.

210161